תוספות יום טוב על מסכת מעילה

תוספות יום טוב

geulaquiz.com

הקדמה

א קדשי קדשים. כגון חטאת ואשם ושלמי צבור שיש בהן מעילה עד שיהא בהן שעת היתר לכהנים דהיינו לאחר זריקה. דעד שעת זריקה מקרו קדשי ה׳ ובאימורין אף לאחר זריקה. אבל בקדשים קלים אין בהם מעילה עד לאחר זריקה (שלא) [שאז] הובאר חלק גבוה. ואז יש מעילה באימוריהן [וכדתנן בס״פ]. תוס׳:

ששחטן בדרום מועלין בהן. פירש הר״ב אע״פ שדינן להשחט בצפון וכו׳. גמ׳. דליכא למימר דהא קמ״ל דזריקה לא מהניא בהו לאפוקי מידי מעילה דהא פשיטא הוא. כיון שהזריקה בפסול דלא מהניא ולא מידי. תוס׳. ומ״ש הר״ב. דקדשים שמתו לא חזו כלל. פירש״י לא לגבוה ולא להדיוט. דאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים. וז״ל התוס׳. דכיון שהולכין לאבוד. לא אקרו קדשי ה׳. ע״כ. ומ״ש הר״ב אבל דרום נהי כו׳. הלכך מועלין בהם. גמ׳. ולפי זה משמע דמועלין דברי תורה. וכ״כ הרמב״ם בפירושו בהדיא. ובא ללמד שחייב עליה מעילה דברי תורה. ולא פסק כן בחבורו ריש פ״ג מהל׳ מעילה. והטעם פי׳ הכ״מ. משום דאמרינן בגמ׳ דלר״י דמשנה ב׳ פ״ט דזבחים כל הני אם עלו ירדו ולפיכך אין בהן מעילה אלא מדרבנן. אבל ה״ל להכ״מ לפרש ג״כ שאין נראה כן מהגמ׳. או דסוגיא זו דלא כהלכתא. דהא ודאי דטובא קמ״ל. דאע״פ דדין תורה אין בהן מעילה. מועלין מהן מדרבנן.

שחטן בדרום וקבל דמן בצפון. פי׳ הר״ב ולא בלבד כי נשחטו בדרום וכו׳ אבל שחטן בדרום וקבול דמן בדרום. בהא לא מיירי מתני׳ דא״ל דרישא דתנן ק״ק ששחטן בדרום היינו וקבל בדרום. דהוה זו ואצ״ל זו. אלא תני והדר מפרש כיצד כו׳. אבל שחטן בדרום וקבל בדרום בהא לא מיירי מתני׳. ואע״ג דהוה רבותא טפי. כך דרך המשנה לפי ששונה כל אחד בפני עצמו. לא חש לשנותם ביחד. כדאשכחן בפ׳ הבא על יבמתו. דקתני הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד כו׳. ובגמרא תני אפי׳ שניהם. ובמשנה שיריה אע״נ דהוי רבותא טפי. משום דמסתמא כיון דשמעינן חדא לריעותא ה״ה בתרתי. תוספות:

שחטן ביום וזרק בלילה בלילה וזרק ביום. כתב הר״ב בלילה וזרק ביום כ״ש הוא וכו׳. וכ״כ רש״י אבל התוס׳ כתבו דנראה לרבינו יצחק דאיפכא גרסי׳. שחט בלילה וזרק ביום שחט ביום וזרק בלילה. דזריקה עיקר עבודה. והוא חידוש יותר כששינה בזריקה דאיכא מעילה. ולהכי שבק קבלה גבי לילה. ונקט זריקה. משום דאי אפשר לצמצם שתהא שחיטה ממש בסוף הלילה. והקבלה מיד ביום. דקבלה ושחיטה תכופות זו לזו ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ג מהלכות מעילה. העתיק כגירסתינו:

או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן. דלכ״ע אם עלו לא ירדו כדתנן במשנה ב׳ פ״ט דזבחים וא״ת הא הוה זו ואצ״ל זו. כבר פירשו התוס׳ אהא דאיתא בגמרא ולמאי חזי. דהכי פריך ודאי ידענא דהא קמ״ל דזריקה לא מפקא מידי מעילה. מיהו מה חידוש יש כיון שאין שום *)[ראויות] בזריקה מהיכי תיתי דמפקא מידי מעילה ומשני הואיל ומרצה לפיגולו [שלא נקבע לפיגול עד שיקרב המתיר. שהוא זריקת הדם וכמ״ש בפי׳ הר״ב במשנה ג׳ פ״ב דזבחים] ולהכי ס״ד דזריקה מפקא מידי מעילה קמ״ל דלא. ע״כ:

שנשחטה חוץ לזמנה כו׳. וה״ה לכל הני דתני ברישא. שחטה בדרום או בלילה שלא היה להן שעת היתר לכהנים. והיינו טעמא דנקט הני תרין דחוץ לזמנו וחוץ למקומו טפי מכל הני דתני ברישא דמועלין בהן. דהני תרי אתקוש אהדדי ומחד קרא נפקי במסכת זבחים [פ״ב דף כ״ח] מואם האכל יאכל (ויקרא י״ט:ז׳). רש״י:

ושקבלו פסולין וכו׳. וה״נ דתני ברישא להא. רש״י. ומ״ש הר״ב דאם לאחר שקבלו חזרו כשרים כו׳. וכדמוכח מתני׳ דרפ״ג דזבחים. ויראה לי לכאורה. דכיון דאכתי איכא תקנתא בחזרה. דאפילו לשיטה שכתבתי דמשנתינו במעילה מד״ס הוא. הך מעילה דשקבלו פסולין כו׳ מעילה דד״ת היא. דהא מקרי קדשי ה׳. כיון דאיכא תקנתא בחזרה. אלא שמלשון הרמב״ם פ״ג מה״מ אין נראה כן. וצל״ע. ומ״ש הר״ב אבל טמא שקבל את הדם וזרקו כו׳. דוקא קבל וזרקו. דאל״ה קשיא מרפ״ג דזבחים. ע״ש. וכן הכריח הכ״מ בפ״א מהל׳ פה״מ. דדוקא קבל וזרק:

ושקבלו פסולין וזרקו. תחלת עבודה וסופה נקט כמ״ש במשנה ב׳ פ״ט דזבחים:

ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. כתב הר״ב דזריקה כשרה קבעה לפגול אבל לא פסולה. דהוי כמי שלא נזרק עליהם הדם. ולא קרבו כל מתיריו. ומשום נותר. דאין נותר אלא בבשר [הראוי] לאכילה בתוך זמנו. כדכתיב (ויקרא י״ט:ו׳) ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו׳. ומשום טומאת הגוף. כדאמרינן במנחות [פ״ג דף כ״ה] הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה. ושאינו ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה [ויליף ליה מדכתיב (שם ז׳) כל טהור יאכל בשר. והנפש אשר תאכל וגו׳. וטומאתו עליו] כך פירש״י בפ״י דזבחים דף צ׳ [ע״א] והתוס׳ פירשו בכאן דנותר ופגול ילפינן בג״ש מטמא בעון עון וחילול חילול. שכתב הר״ב במשנה ה׳ פ״ד דזבחים. והר״ב בס״פ דלקמן פירש דנותר וטמא ילפינן מפיגול:

רבי עקיבא אומר אין מועלין. פי׳ הר״ב דזריקה מהניא ליוצא לאפוקי ממעילה. ולא למשרייה לאכילה כמ״ש בסוף פרקין:

אבל. פי׳ הר״ב לשון ברם. כמו באמת. כמו אבל אשמים אנחנו (בראשית מ״ב:כ״א) רש״י. ודכותה במשנה ח׳ פ׳ בתרא דר״ה:

כך הוא פוטר את בשר חברתה. כתב הר״ב ולא אמר ר״ע כו׳ אלא כששחט שתי חטאות כאחת כגון ששחטו ב׳ כהנים כאחד. רש״י. ועמ״ש במשנה ב׳ פ״ב דחולין:

אמורי קדשים קלים כו׳. ר״א אומר אין מועלין בהן. כתב הר״ב כי היכי דאית ליה לר״א. דאין זריקה מועלת ליוצא לאפוקי מידי מעילה כו׳. וצריכי דאי אתמר בקדשי קדשים. ה״א בהא קאמר רבי אליעזר מועלים בו משום דזריקה כתיקנה מפקא מידי מעילה. שלא כתיקנה לא מפקא מידי מעילה. אבל לאתויי לידי מעילה מודה לר״ע דאפי׳ שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה. ואי אתמר גבי קדשים קלים ה״א גבי קדשים קלים הוא דאר״ע מועלין בהן. דאפילו זרקה שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה אבל קדשי קדשים דלאפוקי הוא שלא כתיקנה לא מפקא מידי מעילה קמ״ל. גמ׳:

ר״ע אומר מועלין בהן כו׳. ואע״ג דאיתנהו אבראי. דאי הדר עיילינהו. כ״ע לא פליגי. כדמסקינן בגמ׳ פ״י דזבחים דף צ׳. ודלא כפירש״י שיצאו וחזרו וזרק דמן. ע״כ. וז״ל הרמב״ם בפ״א מהל׳ פה״מ. ונזרק הדם. והם בחוץ. מועלין בהן. כתב הר״ב כי היכי דאית ליה לר״ע דזריקה מועלת ליוצא כו׳ ולכאורה יראה לי. דא״כ ה״נ כי היכי דלאפוקי ממעילה לא מהניא אלא ביוצא מקצת ומדין מגו. ה״נ לאתויי למעילה לא מהניא אלא ביוצא מקצת. ומטעם מגו. אלא שאין נראה כן מדברי הרמב״ם בפ״א מהלכות פה״מ. ונראה לי דס״ל להרמב״ם דלהחמיר א״צ מיגו:

מועלין בהן וחייבין כו׳. לכאורה נ״ל דלא עדיף מבשר היוצא. דלא אמר ר״ע דזריקה מועלת לאכילה. כמ״ש לעיל ולקמן. אלא שראיתי להרמב״ם שכתב בפ״א מהלכות פה״מ ואם החזירן מקטירין אותן. אך הראב״ד כתב עליו שזה אינו מחוור. ע״כ. ומ״ש הכ״מ שהרמב״ם סובר שמאחר שמועלים בהם. וחייבים עליהם משום פגול וכו׳ לא נפסל הזבח. ע״כ. אין בזה כדאי להצילו מההשגה. דהא בבשר. ס״ל נמי דאהני הזריקה. ולא התירו לזבח באכילה. אבל נראה לומר דס״ל להרמב״ם. דהא דאמרן דלא אמר ר״ע לאכילה. הוא חומרא בעלמא דמחמירין לגבי אדם. אבל להקטר דלגבוה לא מחמרינן. מדלא אשתמיט תלמודא לאשמעינן נמי בלגבוה. ועיין פרק דלקמן משנה ב׳ ומ״ש שם:

קדשי קדשים לפני זריקת דמים כו׳ קדשים קלים וכו׳. עמ״ש ברפ״ב בשם התוס׳:

ואין מועלין בבשר. פירש הר״ב דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. לפי שקדשי קדשים הנאמרים כאן. הן החטאת והאשם שאוכלין אותן הכהנים אבל העולה מועלין בבשרה ואפילו לאחר זריקה. כמו שנתבאר בפרק שאחר זה. הרמב״ם: *

[*נמצא מעשה דמים. כפל לשון הוא וצ״ע ועפי״א דשבת משנה ו׳ ופ״ק דעדיות משנה ה׳]:

ובקדשים קלים כו׳ ואין מועלים בבשר. ואע״ג דאף קודם זריקה אין בו מעילה קתני למידק הא איסורא איכא ומיירי ביוצא. ולמימרא דלא אמר ר״ע דזריקה מועלת ליוצא להתירו לאכילה. גמרא:

חייבין משום פגול כו׳. פירש הר״ב דזריקה קובעת בפגול. וקבעה נמי לנותר וטמא. מהטעם שכתבתי במשנה ב׳ בשם רש״י ז״ל:

ב חטאת העוף. עד השתא איירי בדין פסולי קדשים מתי ימעלו בהם ומכאן ואילך איירי בכשרין. תוס׳. וכתבו עוד דבדין הוה ליה למתני חטאת העוף עם פרים הנשרפים דתרווייהו לא סלקי לגבוה כולהו. אלא שצריך להקדים חטאת העוף לעולת העוף. לפי שהיא קודם. ועולת העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שיש בה שייכות דמעילה יותר ואף מעולת בהמה דבעולת בהמה אין מועלים בעורה כי עורה לכהנים. ובחטאת *)[הנשרפת] מועל אף בעורה. ואף משתצא לבית הדשן מועלין בה. ע״כ:

משהוקדשה בפה. אפילו אם נהנה ממנה מחיים. כגון שמכרה דהוציאה לחולין. רש״י. ויש לתמוה על הר״ב דנטר לפרש עד מתניתין ח:

הוכשרה. כל מה שאמר בזה הפרק הכשר. רוצה לומר הכנה לדברים שעתידים לזכור אותם. לא לענין הכשר טומאה הנזכר בכל מקום. ודע זה. ואל יטעך שתוף הענין. הרמב״ם:

להפסל בטבול יום. כתב הר״ב אבל לא מיטמאה כו׳ כחכמים דמתני׳ ד׳ פי״א דפרה. ובגמ׳ מייתי ברייתא. וה״מ לאתויי ממתני׳ דפרה. אלא דבברייתא מפורש יותר ותני בה שלש מחלוקות ועיין בפ׳ בתרא דנדה משנה ו׳ שם הקשיתי לשאול על הרמב״ם שדבריו סותרים זה את זה. ועיין ברפ״ב דטבול יום:

ובלינה. בלינת דם בשקיעת החמה. א״נ בלינת בשר ליום ולילה ואע״ג דבתר הכי קתני. הוזה דמה. דמשמע דהשתא לא איירי בהוזה. וא״א בלינת יום ולילה אלא לאחר הזאה. שהרי ההזאה ביום המליקה. דאל״כ יפסל הדם בשקיעת החמה. מ״מ נקט גבי מליקה פסול דלינת בשר. לפי שמיד שנמלקה מתחלת לינה של יום ולילה. ומשעת מליקה מונין. תוס׳.

ובלינה. ולא קתני וביוצא דמתני׳ ר״ע היא כדלקמן. ולדידיה הזייה מהני ליה ליוצא. כדלקמן. ומדלא פסיקא ליה. לא קתני:

הוזה דמה כו׳. כתב הר״ב דהזאה קובעת כו׳. עיין בפי׳ הר״ב לקמן בס״פ. ומ״ש בפרק דלעיל משנה ב׳:

ואין בה מעילה לפי שאין בחטאת העוף אימורים. רק כולה לכהנים כבשר חטאת. הרמב״ם. ובגמרא מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא. וביוצא ור״ע היא. ולא מהניא ליה זריקה להתירו לאכילה. כמ״ש בס״פ דלעיל:

ובלינה. הכא וכולהו דדמי ליה. שאין בהן היתר לכהנים. ואפ״ה לא תני וביוצא. ולא מיבעיא להרמב״ם. דהא מהניא הזייה ליוצא להקטרה [*וכמ״ש במשנה ג׳ פרק דלעיל] ואף להראב״ד ל״ק. דל״פ אלא לכתחלה. אבל אם הקטיר סלקא ליה:

עד שתצא לבית הדשן. פי׳ הר״ב שתשרף כולה ותנטל מאפרה כו׳ ותו כיון שנעשית מצותו אין מועלין בו. רש״י. כלומר דלא אקרו עוד קדשי ה׳. ועד שתצא לבית הדשן. עד שתראה לבית הדשן. גמרא. [*ופי׳ רש״י אחר שהרים תרומת הדשן אותו הנשאר הוא ראוי ועומד להוצאת הדשן] ועיין מ״ש במשנה ג׳. ועיין בפי׳ הר״ב במשנה ד׳ דקשיא אדפירש בכאן. ושם אפרש בס״ד:

משום פיגול. לשון הר״ב אם חישב עליהם בשעת שחיטה כו׳ וכן ל׳ רש״י וה״ה בשאר העבודות כמו שפי׳ בס״פ דלעיל:

עד שיותך הבשר. פי׳ הר״ב כלומר שיהיה נשרף ונעשה פחמים וז״ל הרמב״ם שיותך גזור מן [תוך] ר״ל עד שיעשה הבשר חלול ויתהפכו חלקיו באש עד שידמה לספוג הים. והענין הזה יהיה בבשר אחר שישרף לגמרי. ע״כ. וזה דלא כמ״ש בשמו בספי״ב מזבחים דמפרש שיותך מלשון התכה והמסה ושהוא בתחלת השרפה ושם הדין עמו. דמדחכמים פליגי בברייתא וסברי משנעשה אפר. שמעינן דיותך דאמר ר״ש לאו הכי הוה. אבל הכא צ״ע אמאי לא מפרש כיותך דהתם דבלישנא דיותך לא שמעינן דפליגי. ולכן נ״ל דהכא גרסינן שיתוך הוי״ו אחר התי״ו. וכן בחבורו פ״ב מהל׳ מעילה. כתוב יתוך. ומ״ש הר״ב אבל לאחר שנעשו גחלים כו׳. שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו. הרי תרומת הדשן שנעשית מצותו ויש בו מעילה. כמו שכתב הר״ב בסוף מסכת תמורה. וכ״כ עוד במשנה ד׳ פ׳ דלקמן. משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה. שני כתובין הבאים כאחד. ואין מלמדין ולמאן דאמר מלמדים תרי מיעוטי הערופה [ה״א קמייתא] ושמו [וי״ו בתראי] הני אין מידי אחריני לא. גמרא פרק דלקמן די״א:

עד שיצא לבית הדשן. לשון הר״ב שמרימין כל האפר כו׳. וכן לשון הרמב״ם ולעיל משנה ב׳ העתיק לשון רש״י שכתב עד שתנטל מאפרה כו׳. ופלוגתא דרב ורבי יוחנן. דרב אמר מכיון שנתקיים מצות תרומת הדשן נעשית מצותו. ושוב אין מועלין באפר שע״ג התפוח שעומד להוצאת הדשן. ור״י אמר כיון דכתיב בהוצאת הדשן ולבש הכהן [בגדים אחרים וכן לשון רש״י] שהן בגדי כהונה אלא שפחותים מן הראשונים בקדושתיה קאי. ולפי שבמשנה דלעיל לא פירש הרמב״ם כלום וכאן לא פירש״י כלום. ראה להעתיק לשון רש״י כאשר מצאו לעיל. וכן בכאן העתיק ל׳ הרמב״ם שמצאו מפרש בכאן. ולא דייק שאין דברי שניהם עולים כאחד. עד שיצא. מוסב על הבשר. שהוא לשון זכר. והר״ב העתיק עד שתצא ומוסב על העולה שהיא ל׳ נקבה. כדכתיב (ויקרא א׳:ו׳) ונתח אותה לנתחיה.

הוכשרו להפסל כו׳. כתב הר״ב הכא ל״ג ובלינה משום דשתי הלחם נאפות מערב י״ט. וכ״כ רש״י. אבל התוס׳ כתבו דר״י אומר דשפיר גר׳ דמדקתני קרמו בתנור [הוכשרו ליפסל וכו׳] אלמא דאית ליה דתנור מקדש. א״כ על כרחך לינה פסלה ונאפית בשבת. והא דתנן בפי״א דמנחות דנאפות מעי״ט. אית ליה דתנור אינו מקדש. וא״ת כיון דאית ליה למתני׳ תנור מקדש למה לי קרמו. כניסתו בתנור לקדשו. דהא כלי שרת מקדש. וי״ל דמשום טבול יום נקטי׳ דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו. והא דכלי שרת מקדש. היינו דוקא כשנעשה כל הראוי להעשות בו. והיינו כשנקרם ע״כ. ועיין מ״ש להרמב״ם בפרק י״א דמנחות משנה ב׳:

ולשחוט עליהן את הזבח וכו׳. דשחיטת הכבשים מקדשתן ומפגלתן כדאיתא במשנה ב׳ פ״ב דמנחות:

ואין מועלין בהן. פירשו התוספות דכיון שאינן גוף הזבח ליכא לפרושי כמו באינך דאין מועלין בהן. הא איסורא איכא. וביוצא ואליבא דר״ע. וכן צ״ל בלחם הפנים:

קרבו הבזיכין חייבים עליו משום פגול. שאם חשב בשעת הקטרת הבזיכין הריני מקטיר ע״מ לאכול חוץ לזמנו הוקבע הלחם בפיגול דכי היכי דזריקת דם בבהמה כו׳. ועיין במשנה ח׳ פרק י״א דמנחות:

משהוקדשו פירש הר״ב בפה. עיין מ״ש בזה במשנה א׳:

עד שיצא לבית הדשן. עיין מ״ש במשנה ד׳]:

ומנחת נסכים. פי׳ הר״ב הבאה עם הזבח כו׳ וכן פירש״י. וכרבנן דמשנה ג׳ פ״ד דזבחים. ועיין מ״ש שם. דלהתוס׳ הכא אף בבאה בפני עצמה ואתיא ככ״ע דהתם. וכתבו התוס׳ דבבאה בפני עצמה. מוכח בתמורה פ׳ יש בקרבנות דקריבה אפי׳ בלילה [וכמ״ש הר״ב שם] ועמוד השחר פוסלתו. וא״כ נצטרך לפרש לינה עמוד השחר. ע״כ. כלומר לינת כל הלילה:

קדשו בכלי. לא נקט קדשו בכלי משום קומץ. דמעיקרא נמי קודם שנתן הקומץ בכלי לקדשו. הוכשר ליפסל בטבול יום. *)מקודש בכלי ראשון עם כל המנחה כולה קודם שקמץ [אלא אגב הנך דנקט בהו קדשו בכלי נקט ליה]. תוס׳ [דף ח׳ ע״א ד״ה קדש]:

כל שיש לו מתירים. מ״ש הר״ב. כגון עולת העוף ופרים הנשרפין שדמן מתיר למזבח בלבד. לאו למזבח בלבד דפרים הנשרפין עד שיתוך הבשר בבית הדשן מועלין בהן. וא״כ ניתר בשרן ועורן לבית הדשן נמי. ול׳ רש״י עולת העוף. ועולת הבהמה שדמן וכו׳:

וכל שאין לו מתירין. פי׳ הר״ב. כי הני הקומץ והלבונה. עמ״ש במשנה ג׳ פ״ד דזבחים. והא דכתב הר״ב וטמא יליף כו׳. שם בפי׳ הר״ב במשנה ה׳:

משום נותר. ומשום טמא. כתב הר״ב. משום טמא. מרבינן להו. מדכתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם וגו׳. וכי יש נוגע שהוא מחייב. אלא בכל הקדשים הראוי לקרב. והוא משקדש בכלי שאכל בטומאה. הוא מדבר. גמ׳:

ג ולד חטאת כו׳. משנה זו שנויה ברפ״ד דתמורה. והתם תני לה משום תמורה. והכא משום מעילה. גמ׳:

המפריש מעות לנזירותו. כתב הר״ב ולא פירש אלו לעולתי כו׳. לאו דוקא דאפילו אמר אלו לחובתי מפורשים הן. כמ״ש במשנה ד׳ פ״ד דנזיר. לא נהנין. מדרבנן או שמא דאפילו מדאורייתא אסור. דקיימא לשלמים. מידי דהוה אשלמים מחיים דנהי דמעילה [ליכא] איסורא דאורייתא איכא. תוס׳. ומדברי הרמב״ם פ״א מה״מ נראה דס״ל לא נהנין מדרבנן:

מפני שהן ראויין לבא כולן שלמים. לשון הר״ב כלומר דכל מעה ומעה מצינן למימר זו לשלמים הפריש כו׳ ואע״ג דאיכא נמי בהדייהו כו׳ וכ״כ רש״י. ולפי זה כשנהנה בכולן מעל ומתני׳ סתמא תנן ולא מועלין. דמשמע דאין כאן מעילה כלל וכן הא דתנן מפני שהן ראויין לבא כולן שלמים. משמע דבכולן ביחד ראוי לבא שלמים. לכן נראה כפי׳ התוס׳ שפירשו דכיון דלא פירש אם ירצה יביא כל המעות לשלמים. כלומר והשאר יביא מביתו וכ״כ במסכת נזיר [דף פ״ה] וכ״ד הרמב״ם בפ״ד מה״מ דאפילו נהנה בכולן לא מעל דלא חילק כמו באינך דלקמיה:

מת היו סתומים יפלו לנדבה. בגמ׳ פ״ד דנזיר דף כ״ד מייתי לה. ופריך והלא דמי חטאת מעורבין בהם. וכתבו התוס׳. דה״ה דה״מ למפרך והלא דמי שלמים. אלא דעדיפא פריך מחטאת שאינו כלל בר הקרבה לאחר מיתה. ע״כ. ומשני א״ר יוחנן הלכה היא בנזיר. פי׳ התוס׳ הל״מ היא דסתומים יפלו לנדבה. והקשו דלתני מפני שראוין לבא בכולן [עולה] כדאמר [לעיל] מפני שהן ראוין לבא בכולן שלמים [והתם לחומרא דלא לייתי חולין לעזרה והכא לחומרא דכולו כליל] וי״ל דכשהוא חי שייך למימר מימליך ומייתי בכולן אבל כשמת לא שייך למימר מימליך. ועי״ל דהא דאמר שיכול לשנות להביאן כולן שלמים היינו דוקא היכא דאמר אלו מעות לנזירתי. דמשמע אם ארצה אביא בשליש עולה בשליש חטאת ובשליש שלמים. או אם ארצה אעשה מכולן חטאת. או מכולן שלמים. דלנזירות. משמע שפיר למקצת נזירות. אבל היכא דמת והיו לו מעות סתומין [דיפלו לנדבה] איירי בהפריש מעות ואמר מעות הללו לקרבנות נזירתי. לא יכול להביא בכולן קרבן א׳. דהא קרבנות קאמר. הלכך יש במעות הללו דמי חטאת לכך פריך והלא דמי חטאת מעורבין. ובזה מתישב לשון מתני׳ דלמאי אצטריך למתני והיו לו מעות סתומים. והא בסתומין איירינן והכי איבעי ליה למימר מת יפלו לנדבה אלא [המפריש מעות לנזירותו] איירי דאמר דוקא לנזירותו. דאז יכול להביא בכולן א׳ [מה שאין כן כשאמר לקרבנותיו] דמשמע אכל קרבנותיו קאמר. ולכך קתני בסיפא מת היו לו מעות סתומים. ואפי׳ נמי אמר אלו לקרבנות נזירותי כולן יפלו לנדבה. ע״כ:

היו מפורשים וכו׳. עיין שם בנזיר:

יביאו עולה. נ״א ומועלין בהן וכן העתיק הרמב״ם פ״ד מהלכות מעילה וכן גירסת הספר שם בנזיר:

רבי ישמעאל. נ״א ר״ש. וכן הגי׳ במשנה שבגמרא. וכן העתיק הרמב״ם בפירושו. אין מועלין. פירש הר״ב דכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כו׳. ועמ״ש במשנה ה׳ פ״ד דזבחים [ד״ה חוץ]. ומ״ש כדתנן. ביומא פ״ה משנה ו׳:

יצאו לשיתין. לשון הר״ב דהיינו יסודות כו׳. והוא לשון ארמית תסכני בבטן אמי אשתית לי. וגידים תסככני וגידיא אשתייני:

דישון מזבח הפנימי והמנורה. כתב הר״ב היה מוציאן ומניחן אצל מזבח החיצון מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון. דכתיב (ויקרא א׳:ט״ז) והסיר את מוראתו בנוצתה וגו׳. אל מקום הדשן. ואי למקבע ליה מקום למוראות לימא קרא והשליך אותו אצל המזבח קדמה. ותו לא. וממילא ידענא דהיינו מקום הדשן דיליף אצל אצל מושמו אצל המזבח. מאי הדשן דאפילו מזבח פנימי שם מקומו. מנורה מנלן. דשן הדשן ה״א יתירא. גמרא:

לא נהנין ולא מועלין. כתב הר״ב דבהני לא כתיב ושמו כו׳. עיין בפירושו דסוף תמורה. ומ״ש שם:

המקדיש דישון בתחלה. פירש הר״ב ה״ק. המקדיש דמי דישון בתחלה קודם שהוציאו כו׳ דאי אפר כירתו מאי בתחלה. והתוס׳ [ד״ה והמקדיש] כתבו דאפר כירתו פשיטא דאטו גרע ממקדיש זבל אשפתו דלקמן דהא ודאי דהכל יכול אדם להקדיש לבדק הבית. אבל מה שכתב הר״ב שוב ליכא לשער כו׳ קשיא לי דא״כ כל הני דאין מועלין בהן משעה שנעשית מצותו. דתנן גם בפרק דלעיל [נמי]. ומאי איריא דשמעינן לה בדישון דוקא. והתוס׳ כתבו

דמיירי באדם [שנטל] *) מתרומת הדשן לאחר שהורמה. והקדישה. מועלין בה מן [התורה]. ע״כ. ודעת הרמב״ם נ״ל שמפרש במקדיש אפר כירתו דבריש פ״ה מהל׳ מעילה כתב המקדיש תרנגולת כו׳ אפילו הקדיש אשפה מלא זבל או עפר. או אפר. מועלין בכולן. ויראה לי דאפר דנקט. ממשנתינו זאת הוא שהעתיק כן. ואם אין אתה אומר כן. לא העתיקה כלל. [*ומ״ש הר״ב כשנתערך זה. נ״ל דלא דקשה ל״ל כשנדר זה וכן הא דדקדק לכתוב מועל בו לאלתר. לא ידעתי למה הוצרך לכתוב לאלתר]:

תורין שלא הגיע זמנן כו׳. כדתנן במ״ה פ״ק דחולין:

לא נהנין כו׳. כתב הר״ב ולא דמו למחוסר זמן כו׳ וכן בני יונה שעבר זמנן, ולא דמי לחטאת שעברה שנתה דאמר לעיל [בריש פרקין] דמועלין בה קודם כפרה. דהתם משום דאזיל לרעייה ואין לה פדיון. אבל הכא אין לעופות פדיון ולא אקרו קדשי ה׳. תוס׳. ומ״ש הר״ב שהרי אין המום פוסל בעופות. דתמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות [*כמו שכתב הר״ב במשנה ד׳ פ״ו דתמורה]:

חלב המוקדשים כו׳ ולא מועלין. פירש הר״ב הואיל ואינו ראוי למזבח. אע״ג דדרשינן בפסולי המוקדשים. בשר ולא חלב [כמו שכתב הר״ב במ״ב פ״י דחולין] תוס:

תורין.והכי גרס במשנה ה׳ פ״ה דחולין. וע״ש:

אבל בקדשי בדק הבית כו׳. כתב הר״ב דחסורי מחסרא כו׳. נעשה כמי שהקדישן לב״ה. הקדיש תרנגולת וכו׳. גמרא:

הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה כו׳. עמ״ש במשנה דלקמן:

חמור. עמ״ש במשנה ד׳ פ״ה דב״מ [ד״ה וחמור]:

בור מלא מים אשפה מלאה זבל. צ״ע על הסדר:

בור מלא מים. [עמ״ש ברפ״ה דב״ב] כתב הר״ב גופן ראוי לב״ה. לעשות בו טיט. רש״י. ומ״ש הר״ב ואין גופן ראוי למזבח. שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים [שבעזרה] תוס׳. וכ״כ הרשב״ם בפ״ה דב״ב דף ע״ט. ומ״ש שאין ראוין לניסוך המים אלא מים חיים. ובור היינו מים מכונסים. כמ״ש במשנה ה׳ פ״ה דביצה:

שובך מלא יונים. פי׳ הר״ב ראוי למזבח ולא לב״ה. דשובך שוה הרבה. ואין עוקרין אבניו לשום אותו בב״ה. תוס׳. וכ״כ הרשב״ם בב״ב. וכתב עוד דכל הני דקתני למזבח ולא לב״ה כו׳. אמה שבתוכה קאי:

אילן מלא פירות. לשון הר״ב ראוי למקדש לבכורים ולא לבדק הבית. ודברי תימה הן דודאי דבכורים למזבח נמי לא הוו שהן ממתנות כהונה. ועוד מאי בכורים שייכא בשל הקדש. דלא חייבה התורה אלא בכורי אדמתך. ועיין בריש מס׳ בכורים. וז״ל רש״י אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח ולניסוך היין. ואינו ראוי לבדק הבית. לפי שעצי גפן דקין הם ואינן ראויין לשום בנין. ובבכורים לא מתוקמא. שהרי אינן קריבין לגבי המזבח. ע״כ. וגם על דבריו קשיא מאי בכורים שייכא כלל בהקדש וכן קשיא על הרשב״ם. שפי׳ בב״ב. אילן מלא פירות לא למזבח ולא לב״ה. דלבנין לא חזו. ולקרבן נמי לא חזי. כדכתיב (ויקרא ב׳:י״א) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ובכורים לכהן הן כתרומה ע״כ. והתוס׳ [ד״ה כל הראוי] כתבו אין האילן ראוי לב״ה. דא״כ היה פוחת דמיו. והפירות אין ראוים למזבח. כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ודבש היינו כל מיני מתיקה. אך אם הוא זית או גפן ראוי למזבח זית לשמן למנחות וגפן ליין לנסכים. ואין ראוים לב״ה [כדפירש״י] ע״כ:

מועלין בהם. פר״ת כגון שעקר חוליא ונהנה ממנה דהו תלוש. דהא אמרי׳ לקמן בברייתא דאין מעילה במחובר. תוס׳. וילפינן לה בפ״ה די״ח חטא חטא מתרומה דאינה אלא בתלוש ואין מועלין במה שבתוכן. כתב הר״ב דאין מועלין במה שהשביח לאחר שהוקדש. ולא אמרי׳ דתקנה חצר הקדש כמו חצר הדיוט [במשנה ד׳ פ״ק דב״מ] דחצר משום יד אתרבאי. ולא מצינו יד להקדש. כ״כ התוס׳. וכ״כ הרשב״ם בב״ב. דאלו בהדיוט אתרבאי רשות מואם המצא תמצא בידו [בפ״ק דב״מ דף י׳] אבל לא בהקדש. ע״כ. ותמיהני דהתם מסקינן בגמרא דאע״ג דמשום יד אתרבאי לא גרע משליחות. כמ״ש שם בס״ד. ולמה לא יהיה שליחות להקדש. דהא הני כהני שלוחי שמים הם. כמ״ש במשנה ג׳ פ״ד דנדרים. וכשהגזבר עומד בצד כל הני דהויא השתא חצר המשתמרת תקני להקדש. ודוחק לומר דגזבר גופיה שליח דהקדש הוא. ואין שליח עושה שליח וצ״ע. ועוד קשיא לי דמ״ש הני מביצת תרנגולת וחלב חמורה דלעיל. ומיהו בזה י״ל דאה״נ דמתני׳ דלעיל דלא כי האי תנא. והיינו דבב״ב פ״ה דף ע״ט מייתי לה. וקתני בה ד״ר יהודה וכן שנוי בברייתא דהתם ועיין לקמן:

רבי שמעון אומר. נ״א ר׳ יוסי אומר. וכ״ה בגמ׳ דהכא ודב״ב. וכן העתיקו רש״י ותוס׳ דהכא ודב״ב וכן שם הרשב״ם. וגם הרמב״ם בפירושו בנא״י העתיק ר׳ יוסי. אך ממ״ש דאין הלכה כמותו נראה דל״ג ברישא. ד״ר יהודה. ומ״מ בחבורו פ״ה מה״מ. פסק כרבי יוסי. וכתב הכ״מ בשם הר״י קורקוס. משום דבב״ב גרסי ברישא דברי רבי יהודה. וידוע דרבי יהודה ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי. אבל מ״ש עוד בשמו דבפ״ד דפסחים [דף נ״ו] נתבאר שמועלין

בגדולי הקדש גבי שלשה דברים שעשו אנשי יריחו. אינו נראה לי כלל. שלא הוזכר במשנה. אלא שזה שהתירו גידולי הקדש שהיה שלא ברצון חכמים. ואיסור שמענו מעילה לא שמענו. והכי אמרינן התם בהדיא בגמ׳. סברי לה כמ״ד אין מעילה בגידולין. ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא ואפשר שעל סוגיא זו סמך הרמב״ם בפירושו שכתבתי דפסק דלא כר׳ יוסי. ומ״מ י״ל דאינה קושיא על הפסק שבחיבורו דאיכא למימר דהכי קאמר סוגיא דפסחים דאפילו למ״ד אין מעילה בגידולין איסורא מיהא הוי ולדבריהם דאנשי יריחו הוא דאמרינן הכי. ומ״ש עוד דבפ״ז דתמורה שנינו ומועלים בגידוליהם. הלכך הלכה כרבי יוסי. גם מזה אינה ראיה. שהרי פי׳ שם הר״ב. דהיינו ביצת תרנגולת וחלב חמורה. והכי איתא התם בגמרא. ומיהו למאי דכתבתי דההיא דביצת תרנגולת נמי רבי יוסי היא. ניחא. ומ״מ נ״ל עוד ראיה אחרת. מגידולי קונם. דמשנה ו׳ פ״ז דנדרים:

ולד מעושרת לא יינק מן המעושרת. פי׳ הר״ב. אם יצאה נקיבה עשירית תחת השבט. והיה לה בן קודם לכן לא יינק כו׳ ונמצא נהנה מחלב מוקדשין. ובסמוך מפרש בשם הרמב״ם שאסור לבן לינק כו׳ דשויוה רבנן כגיזה ועבודה דאסורין בקדשים. וקשה דתיפוק ליה דגבי פסולי המוקדשים דרשינן בשר ולא חלב. כמ״ש לעיל במשנה ה׳. וי״ל דכיון דבקדשים גופייהו. לא כתיב אלא לא תגוז ולא תעבוד. אלא דמפסולי המוקדשים שמעינן לה. ניחא ליה להרמב״ם למנקט מאי דכתיב בהדיא גבי קדשים עצמן. אלא דאכתי קשיא דלישנא דשוינהו משמע דמדרבנן. והא דאורייתא הוא. ובגמ׳ קתני ולד המעושרת לא יינק מן המעושרת מנא ה״מ אמר רב אחדבוי בר אמי. אתיא העברה העברה מבכור [כתיב בבכור (שמות י״ג:י״ב) והעברת כל פטר רחם וכתיב במעשר (ויקרא כ״ז:ל״ב) כל אשר יעבור תחת השבט] מה בכור מועלין בו. אף חלב המעושרת מועלים בו. חלב המוקדשים נמי אתי אמו אמו מבכור [דכתיב גבי בכור בפ׳ משפטים יהיה עם אמו. וגבי מוקדשים כתיב בפרשת אמור שבעת ימים יהיה תחת אמו]. ופירש״י מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה. אף מעשר נמי דנוהג בנקבה וכן מוקדשים מועלין בכולו. אף בחלבו. ע״כ. והקשו התוס׳. ל״ל קרא לאסור חלב המוקדשים תיפוק ליה מדדרשינן גבי פסולי המוקדשים בשר ולא חלב [כדפי׳ הר״ב במשנה ב׳ פ״י דחולין] וי״ל דאי לאו האי קרא דהכא. דקאסר חלב במוקדשים לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשים דבשר אתא למעוטי חלב. דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי בשר למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשים קאתי [בשר] לומר אבל חלב כדקאי קאי תדע מדאצטריך למכתב. ולא תגוז בכור צאנך [לאסור] גיזה בקדשים. ואמאי צריך תיפוק לי מדאמר גבי פסולי המוקדשים. תזבח תזבח ולא גיזה אלא ודאי כו׳. כמ״ש כבר בשמם בחולין [שם ד״ה ליגזז] ע״ש. אבל קושיא אחריתא יש להקשות דהיאך יליף מבכור שהוא אסור להניק. והא אין דנין אפשר משא״א כמ״ש [*במשנה ב׳ פרק ב׳ דתמורה] ועוד קשיא דמלתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא יינק מן המעושרת. כיון שהיא חולין. דהא כבר תנא לעיל חלב המוקדשים לא נהנין [ולמאי קא בעי מנא ה״מ] ועוד דקאמר ואחרים מתנדבין [כן] פירש שהיו עשירים מתנדבים להניק את הולדות מבהמות שלהם. ומה נדבה היא זאת כיון דלית שום ריוח להקדש. לכך נראה למורי רבי הרב רבינו פרץ שי׳. דמתני׳ מיירי בולד מעושרת ולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשים. והיינו רבותא. דאפ״ה אסור להניק מהם. והיינו הא דקאמר ואחרים מתנדבים כן שבשביל שהיו הולדות להקדש היו מתנדבים להניק אותם. וקא בעי בגמ׳. מנא ה״מ דלא יינק מאמו והכתיב תחת אמו. דמשמע דאפילו היתה אמו קדושה מ״מ יונק ממנה (וקאתיא) [וקאמר אתיא] העברה העברה מבכור. מה בכור מועלין בו פי׳ שאסור להניק את הבכור מבהמת שמעשר וקדשים. דהא לא מצינו בכור של בהמת מעשר וקדשים שהרי הם פטורים מן הבכורות. אף מעשר כלומר אף ולד הוא קדוש קדושת המעשר שנולד מבהמת מעשר אסור להניק מאמו שהיא מעשר. חלב המוקדשים נמי אתיא אמו אמו מבכור דמה אמו האמור בבכור אינה של הקדש דבהמה של הקדש פטור מן הבכורה. אף אמו האמור בקדשים דכתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו. דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדות של בהמה קדושה מאמו שהיא קדושה. אינו כן דודאי אותה אם דחולין. ולכך מותר להניק מאמו. אבל אם היא קדושה אסור להניק לו. והשתא ניחא דשפיר איצטריך ג״ש להכי דאף כשהולד של הקדש אסור להניק מן האם:

מעושרת. קשיא לי דלענין מעשר דגן תנן במשנה ו׳ פרק בתרא דדמאי מעושרת על הכלכלה שממנה הופרש המעשר. וכן משמעות הל׳ והרמב״ם בספ״ג מה״מ העתיק ולד המעשר:

ואחרים מתנדבין כן. פי׳ הר״ב אחרים שהתנדבו קודם לכן. רשאים להתנות קודם שתתעשר כו׳. וללא צורך מפרש קודם לכן וגם לשון המשנה מתנדבין כן לא משמע לשעבר. וז״ל רש״י. ואחרים מתנדבין כן. שמתנין קודם לכן על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש כו׳ ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן. הלכך מהני תנאה. והוי כנדבה. ולהכי קרו להו אחרים. שאינן מחמירין עליהן כראוי. וכן נמי בולד מוקדשים. לא היו מקדישין חלב האם. ע״כ. ומ״ש הר״ב ומגומגם הוא מטעם שכתבו התוס׳ [ד״ה הפועלים] דלישנא לא משמע כן והל״ל ואחרים מתנים בכך. ועוד קשיא דבתוספתא קתני ליה גבי פועלים ופרה. והתם מה מועיל התנאי בדבר שהוא כבר של הקדש. לכך נראה לפרש ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבים להניק אותן ולדות מן בהמות שלהן שהיא חולין וכן פועלים ופרה של הקדש לפי שעושין בשביל הקדש היו עשירים מתנדבים לפרנסם. ע״כ. ועיין עוד מ״ש בשמם בדבור ולד המעושרת:

הפועלים לא יאכלו מגרוגרות של הקדש. דכרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש. רש״י. והתוס׳ כתבו דאתקש חוסם לנחסם כמ״ש הר״ב במשנה ב׳ פ״ז דב״מ:

וכן פרה לא תאכל כו׳. פי׳ הר״ב דכתיב לא תחסום שור בדישו וכו׳. גמ׳. ופי׳ רש״י דענינא כולה בחולין קמיירי [*ודברי הר״ב הן פי׳ הרמב״ם]:

ושל הקדש באין בשל הדיוט כו׳. פירש הר״ב כגון שיש בין אילן של הקדש לקרקע של הדיוט יותר מט״ז אמה כו׳. וא״ת ולתני אידי ואידי תוך ט״ז ולתני סיפא מועלין א״נ אידי ואידי אחר ט״ז ולתני ברישא מועלין. וי״ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרוייהו בין בתוך ט״ז ובין חוץ לט״ז אמה [לא] נהנין ולא מועלין. תוס׳ פ״ב דב״ב דף כ״ו:

המים שבכד כו׳. בפ״ד דסוכה משנה י׳ תנן חבית. וכמ״ש הר״ב. לא קשיא כדאשכחן ברפ״ג דב״ק ובסוף דמאי וכמ״ש שם בס״ד:

רבי אליעזר בר צדוק אומר נותנים היו ממנה זקנים בלולביהם. פי׳ הר״ב בתחלה קודם שזקפוה דמשזקפו דנעשית מצותה נהנין ממנה. רש״י. ומ״ש הר״ב ואפילו שלא לקטוה אלא כדי לזקפה על גבי מזבח. קסבר מצות לאו להנות נתנו. תוס׳. ולכאורה נ״ל דת״ק לא פליג דהא קי״ל מצות לאו להנות נתנו כדפירש הר״ב במשנה ג׳ פ״ד דנדרים. ור״א בר צדוק עובדא קאמר. ואע״ג דמתניא בלשון פלוגתא אשכחן טובא כה״ג ול״פ וכמ״ש בסוף בכורים. אלא שהרמב״ם כתב בפירושו וז״ל ומ״ש ר״א בר צדוק [לאשמועינן מינה] שמותר ליהנות בו לפי שעיקר בידינו הוא שמצות לאו ליהנות נתנו וזה הדבר אמיתי. ואע״פ שדעת ר״א שמותר ליהנות ממנה. אינה הלכה ע״כ. וכן בחבורו פ״ה מה״מ לא העתיק דבריו. וצ״ע למה דחאו מהלכה:

זקנים שלא יכלו לטרוח אחר ערבה א״נ לחשיבותם הורשו ליקח:

קן שבראש האילן של הקדש כו׳. פי׳ הר״ב שבנאו העוף מעצים וקסמין שהביא ממקום אחר. גמ׳. וכתבו התוס׳ וא״ת אמאי לא נהנין כיון דאייתו מעלמא. וי״ל דגזרינן דלמא אתי [לאחלופי] בקנים המחוברים [באילן] ע״כ:

יתיז בקנה. לשון הר״ב יפיל הקן לארץ בקנה ויהנה ממנו. ויש לתמוה מאי שנא משל הקדש דאין נהנין. ובגמ׳ מאי יתיז אפרוחים וכ״כ הרמב״ם יתיז בקנה ר״ל שיניס האפרוחים ואז יקח אותם. ע״כ. ומ״מ התיר הקן באשרה ואסר בשל הקדש. וכבר תמה עליו הכ״מ בפ״ה מה״מ. אלא שהוא תמה מאיסורא דהקדש. ולא נחית לעיוני בדברי התוס׳ שכתבתי לעיל דאסרי לשל הקדש בטוב טעם וכן אסרו דאשרה וכמ״ש בסמוך בשמם. ולפי זה יש לתמוה בהפך דלמה התיר באשרה. וז״ל התוס׳ הקן עצמו אסור באשרה כמו בשל הקדש וכן אפרוחים וביצים שוים בשניהם [וכדפירש הר״ב]. וא״ת ואמאי תנן להיתרא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש. י״ל דלהכי תנא לא נהנין גבי הקדש משום דבעיא למתני. אין מועלין. ומתיז בקנה קתני גבי אשירה. דאע״ג דהוי דבר מאוס מאד שהיא של עבודה זרה אפ״ה שרי ע״כ. ויש חילוף גרסאות בסוגיא זו להכ״מ. שבהלכות מעילה [פ״ה] העתיק גירסתינו ובפ״ז מהל׳ עבודה זרה העתיק גירסא אחרת. ומ״מ דברי הר״ב אינם עולים אף לאותה גירסא ואין להאריך. [*ושוב ראיתי שרש״י פי׳ בפ״ג דמס׳ עבודה זרה דף מ״ב ע״ב דבאשרה ליכא למגזר משום דבדילי מיניה. ע״כ]:

מועלים בכולו. עמ״ש בשם התוס׳ במ״ו בדבור מועלים בהם כו׳:

לא בשפוי ולא בנויה. לפי שהגזברין לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין. ולא שפוי ונבייה. רש״י:

ולא בנוייה. והר״ב העתיק נמייה וכן הגירסא במ״ח פ״ג דעבודה זרה. והרמב״ם כתב נמייה הם חלקים הקשים שיש בעצים הנתזים בשעת הניגור והחלק כשמנגרים ומחלקין אותו ישאר מקומן כמין גומא בעץ ומקצת הנוסחאות נוייה והענין אחד. לפי שאותן החלקים דומה לנוה עומדת בפני עצמה בתוך העץ ע״כ. ויראה לי דבעבודה זרה גורס נבייה בבי״ת. אבל בחבורו פ״ה מהלכות מעילה העתיק בכאן נבייה בבי״ת:

ד **ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא**. מסיים הר״ב או לחייב למעלה כזית בחוץ. וכן כתב רש״י. ותמיהה דאמאי שייריה. ועוד דבמשנה ד׳ פי״ג דזבחים. לא תנן אלא המעלה כזית מן העולה ומן האימורים. ואפשר לפי שהם זבח אחד לפיכך מצטרפין גם הרמב״ם [בפי׳] לא הזכיר הא דמעלה. ועמ״ש במשנה דלקמן:

חמשה דברים בעולה מצטרפים זה עם זה. פירש הר״ב לכזית לחייב משום מעלה בחוץ. וכ״כ רש״י ותוס׳. אבל בפי״ג דזבחים דף ק״ט כתבו התוס׳ דאין לפרש להתחייב בחוץ. דהא לא תנן אלא עולה ואימורין אבל חמשה דברים לא דאע״ג דמחייבו בחוץ ה״מ בפני עצמו אבל אצטרופי לא ועוד דלא מחייב בחוץ על לחם שבתודה ועוד חלב ויין היאך מצטרפין. והא אין שעורן שוה זה בכזית וזה בג׳ לוגין. ע״כ. גם הרמב״ם לא הזכיר הא דמעלה. ומ״ש הר״ב ולחייב משום פיגול ונותר וטמא וכ״כ רש״י והרמב״ם. וכתבו התוס׳ דזבחים. דאין לפרש לענין מחשבת פגול דאין אכילה והקטרה מצטרפים [כדתנן בסוף פ״ב דזבחים. וספ״ב דמנחות וכלומר בתודה א״א לפרש כן] אלא מיירי לענין אכילה. דמחייב האוכל משום פגול נותר וטמא. ואי מרישא דקתני קדשי מזבח מצטרפין ה״א במין א׳ קמ״ל אפילו בב׳ מינין. ועוד תננהו למעוטי דם שאין חייבים עליו משום פגול [כדתנן במשנה ה׳

פ״ד דזבחים וספ״ח דחולין וכי תימא מאי קמ״ל כיון דתנינא. י״ל כמ״ש בריש ברכות בשם התוס׳ דכך רגילות המשנה ע״ש] ועוד אשמועינן דחל פיגול אהנך דברים חמשה ושתה. וצ״ל דאתיא כר״מ דפ״ד דזבחים משנה ג׳. דמחייב בפיגול לנסכים הבאים עם הבהמה וכן במשנה ד׳ פ״ב דמנחות. והא דחלב ויין מצטרפין. אע״ג דחלב בכזית ומשקין ברביעית ה״מ בשתיה. אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורו [בכזית] וקצת תימה מאי איריא דנקיט חמשה דברים בעולה. הא בשלמים נמי מצטרפין לחייב משום פגול. וי״ל דנקט עולה משום דאיירי נמי במעילה. אע״ג דבתודה לא איירינן במעילה ע״כ. והרמב״ם בחבורו [ריש] פי״א מהלכות מעשה הקרבנות העתיק בבת ה׳ דברים לענין אוכל כזית מחמשה ביחד דלוקה. שנאמר (דברים י״ב:י״ז) לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳ וכל נדריך אשר תדור מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל בשר העולה:

וששה בתודה. פי׳ הר״ב לפגול כו׳ ולא למעילה שהתודה קדשים קלים. ואין מועלין בבשרה כלל. וג״כ בלחם תודה [ג״כ] *)אין מועלין בו לפי שהוא דומה לבשר ואוכלין כיוצא בו. הרמב״ם:

ותרומת מעשר של דמאי. הארכתי בזה בס״ד במשנה ח׳ פ״ד דמציעא:

כל הנבלות מצטרפות זו עם זו. פירש הר״ב לענין טומאה. אבל לא למלקות כו׳. שאין אוכל בשר בהמה טמאה לוקה משום נבילה כו׳. דאין איסור חל על איסור כדפירש הר״ב במשנה ד׳ פרק ג׳ דכריתות. ועיין בס״פ:

וכל השרצים כו׳. כתב הר״ב ושמונה שרצים האמורים בתורה. מצטרפים זה עם זה. לחייב האוכלן בכעדשה כשיעור טומאתן. דתני ר״י בר חנינא ולאתשקצו וגו׳. ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא (ויקרא כ׳:כ״ה). פתח הכתוב באכילה דאל תשקצו. דכי אכיל להו משקץ נפשיה. וסיים בטומאה. מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה. גמ׳. ושאר שרצים אין להם טומאה. וז״ל הרמב״ם סוף פ״ד מהלכות שאר אבות הטומאות שאר שקצים ורמשים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אע״פ שהן אסורים באכילה הרי הן טהורים מכלום ואפילו כאוכלים טמאים אינן:

דם השרץ ובשרו מצטרפין. פי׳ הר״ב דמרבינן מקרא דכתיב וזה לכם הטמא כו׳ והאי קרא מיותר הוא לדרשא למדרש ביה הכי דהא כתיב קרא אחרינא אלה הטמאים לכם. רש״י:

הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה. פי׳ לטומאה. ובגמ׳ אמר רב יהודה אמר שמואל. ל״ש אלא לטומאת הידים. דמדרבנן היא. [ועיין מ״ש בריש פ״ג דידים] אבל לענין אכילה מצטרפים. דתניא רא״א לא יאכל כי קדש הוא (שמות כ״ט) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. ופירש״י לטומאת ידים כדאמרינן במס׳ פסחים [בסופה במשנה] שגזרו בנותר ופגול שמטמאין את הידים משום חשדי הכהונה. או משום עצלי כהונה. וכיון דגזירה דרבנן היא אינן מצטרפין לטומאת ידים (דגזירה דרבנן היא). ואי אמרת מצטרפין הויא גזירה לגזירה [ועמ״ש בדבור דלקמן בס״ד] אבל לענין אכילה אי איכא פחות מכזית פיגול. וטתר משלימיה לכזית. חייבים עליו משום פגול. ואי רוב דנותר כו׳ חייב עליו משום נותר. ואמר לי רבי דאי הוה חצי זית מזה. וחצי זית מזה מצטרפין. וחייב עליו משום נותר ומשום פיגול ע״כ. ונ״ל דלא לחייבו בשתים. שא״כ אתה מחייבו על פחות מכשיעור אלא לענין מלקות לחייבו אם התרה בו משום נותר או משום פיגול:

מפני שהם שני שמות. אין זה עיקר הטעם. דהא אמרן דלענין אכילה מצטרפין ומשם אחד נפקא. ולטומאת ידים הוא דאין מצטרפין ועיקר טומאה זו אינה אלא מדרבנן וא״כ מאי מפני שהם ב׳ שמות אלא טעמא כדכתב רש״י דלא גזרינן גזירה לגזירה וכבר כתבו התוס׳ בפ״ב דסוכה דף כ״ד דאשכחן טובא שאין הגמ׳ חושב עיקר טעם אותו טעם המפורש במשנה ע״כ. ועי״ל דלפי שנמצא הרבה פעמים שגזרו כאחת שתי הגזירות כדאמרינן כולה חדא גזירה היא ואהא הוא דתנן מפני שהם ב׳ שעות. ולפיכך לא רצו לגזור כאחת. נ״ל:

האוכל וכו׳ מצטרפין. תניא ר״ש אומר מה טעם כו׳. מי גרם לשני לאו ראשון. וכיון דמכח ראשון אתיא ליה טומאה. הוי כראשון ולהכי מצטרפין. ועיין במשנה ה׳ פ״ק דטהרות:

כל האוכלין מצטרפין. עמ״ש בריש פ״ק דטהרות. גם עיין בפירוש משנה ז׳ פרק בתרא דמקואות:

לפסול את הגויה. עמ״ש במשנה ד׳ פ״ק דשבת:

בכחצי פרס. פי׳ הר״ב שהוא ביצה ומחצה לדברי הרמב״ם כו׳ ועיין בפירושו למשנה ג׳ פ״ג דכריתות. ובמשנה ב׳ פ״ח דערובין:

לטמא טומאת אוכלים. פי׳ הרב שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה. עמ״ש ברפ״ב דטהרות. ומ״ש הר״ב ושיערו חכמים כו׳. בגמ׳ פרק בתרא דיומא דף פ׳. וכמוה בלא קליפתה בפרק ח׳ דערובין דף פ׳ ג:

בכגרוגרת להוצאת שבת. עיין ספ״ז דשבת:

בככותבת ביוה״כ. עיין במשנה ב׳ פרק בתרא דיומא:

[*כל המשקים. ובפרק אחרון דמקואות מ״ז מפרש הר״ב. דוקא הז׳ משקין]:

ברביעית. עמ״ש בריש פ״ב דטהרות:

ובמלא לוגמיו. והר״ב העתיק וכמלא לוגמיו וכן הוא בס״א. ובמשנה שבגמרא והרמב״ם העתיק מלא לוגמיו. ועיין במ״ב פרק בתרא דיומא:

הערלה וכלאי הכרם מצטרפים. פי׳ הר״ב ללקות הארבעים. ותימה דבמשנה ג׳ פי׳ הר״ב כל הנבלות מצטרפין לטומאה. אבל לא למלקות כו׳. לפי שהן שני שמות. וצ״ל דמתני׳ דהכא פליגא. ושנויה ג״כ ברפ״ב דערלה ושם פירש הר״ש מהירושלמי. דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן בשם ר״מ כל האיסורין מצטרף ללקות עליהם בכזית משום לא תאכלו כל תועבה. ובפרק בתרא דעבודה זרה [דף ס״ו] מייתי לה. ע״כ. ועיין במשנה י׳ פ״ב דערלה. ומ״ש הר״ב א״נ ערלה וכלאי הכרם מעורבין עיין שם בר״פ. רבי שמעון אומר אינן מצטרפין. כתב הר״ב כיון דשני שמות נינהו אלא אם יש בקדירה לבטל טעם הערלה בפני עצמה וכו׳. ולכאורה לפי׳ הראשון אצ״ל דאינן מצטרפין ללקות. כיון שהם שני שמות כדתנן במשנה ג׳. אלא דבגמ׳ איפכא שמעינן דפריך ומי צריך לר״ש לצרופי והתניא ר״ש אומר כל שהוא למכות תני א״צ לצרף:

הבגד והשק כו׳. עיין במשנה ג׳ פכ״ז דכלים:

רבי שמעון אומר מפני שהן ראוין לטמא מושב. כתב הר״ב. כלומר אע״ג דאמרן לעיל כו׳. הכא מצטרפין כו׳. שכל אחד מהן ראוי לטמא במושב הזב ותימא דלעיל נמי שהם שוים בדבר אחד. ואעפ״כ אינן מצטרפין. והרמב״ם [בפי׳] מסיים שאנו חוששין להשוות השיעור לטומאה בדברים שמטמאין לא בדברים שמתטמאים. ע״כ. וגם בזה לא נוח לי. דהא אמרן לעיל שיעורו ולא טומאתו. אין מצטרפין. ולשון רש״י מפני שכשיש בין כולן שיעור אחד בין שניהם. ראוין ליטמא מושב עליו הלכך מצטרפין. ע״כ. והיינו כדתני עלה בגמרא קיצע מכולם ועשה מהן בגד למשכב ג׳. למושב טפח. וכן במשנה ד׳ פכ״ז דכלים. ובגמרא פ״ק דסוכה דף י״ז [ע״ב] גרסי׳ בהדיא אמר ר״ש מה טעם הואיל וראוי לטמא מושב כדתנן המקצע מכולן טפח על טפח טמא. ושם פירש״י שני פירושים המקצע מכולן מא׳ מכל אלו קצע טפח על טפח. מקצעו שמשוהו סביב סביב באזמל ומתקנו יפה [וזהו פירושו שבכאן] וי״מ המקצע מכולן יחד שחיבר קיצועיהן שקיצץ כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד. והראשון נ״ל ע״כ. ועיין בפירוש הר״ב שם בכלים משנה ג׳ ד׳:

ה **כל דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום**. דילפינן בגמרא ממעילה דכתיב בעבודה זרה. וימעלו מעל ששינו עצמם מן המקום לעבודה זרה אף כאן עד שיפגם וישתנה [*ועמ״ש במשנה ד׳]. וכל דבר שאין בו פגם כו׳. דאתקש נמי לסוטה דכתיב בה ומעלה. וסוטה פגומה ועומדת היא. דאינה נוהגת אלא בבעולה כדכתיב מבלעדי אישך. ואמרי׳ שקדמה שכיבת הבעל לבועל [וכמ״ש ברפ״ד דסוטה] והיינו בעולה ואפ״ה כתיב. ומעלה בו מעל.

[*נתנה קטלא וכו׳. אורחא דמלתא נקט שדרך הנשים להתקשט ולהשתמש בשל זהב:

קטלא. פי׳ הר״ב רביד כו׳. ועי׳ ברפ״ו דשבת:

[*לבש בחלוק כו׳. אורחא דמלתא נקט שדרך האנשים להתלבש בחלוק וטלית ולעשות מלאכה]:

כשהיא חיה לא מעל. פירש הר״ב בחטאת בעלת מום איירי דעומדת לפדות. וכיון שפגמה הכחישה ופיחת מדמיה. רש״י:

כיון שנהנה מעל. ומעילה זו מדבריהם הרמב״ם פ״ו מה״מ. ועיין ריש מכילתין:

או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד ופגם בש״פ בד״א. ל׳ הר״ב כגון ששפך משקה של קדש ולא נהנה. וכ״פ רש״י ומלישנא דמתני׳ משמע שהוא נהנה בשעה שפוגם. אלא שאין שניהם בדבר אחד. וזה לא פירשו והוא דחוק. ולשון הרמב״ם כגון שקרע קצת מבגד הקדש ונתן אותה חתיכה שקרע בבגדו ולבש אותה ונתקשט בו ונהנה בש״פ בתכשיטו. ולא פגם בחתיכה שום דבר אבל פגם בבגד הקדש שקרע ממנו בש״פ ה״ז נהנה ופגם אבל הדבר שפגם לא נהנה באותו הפגם עצמו:

הרי זה לא מעל עד שיהנה כו׳. לשון הר״ב ויהיה דבר שיש בו פגם וז״ל רש״י והכא מיירי בדבר שיש בו פגם וקסבר דכתרומה בעינן דפגימתו והנאתו כאחת:

אין מועל אחר מועל במוקדשים. פי׳ הר״ב בהמת קדשי מזבח תמימה כו׳. אבל קדשי בדק הבית כו׳ וכיון שמעל בו אחר שהוציאו לחולין. כרבי יהודה במשנה ח׳ פרק ב׳ דקדושין דס״ל הקדש בשוגג מתחלל:

וכלי שרת. גמ׳ ק״ו אם אחרים מביא לקדושתן [דכלים מקדשים כדתנן ספ״ט דזבחים] הוא עצמו לא כ״ש פירש״י לא כ״ש שיהא קדוש כל כך שיהא בו מועל אחר מועל:

רבי אומר כל שאין לו פדיון כו׳. כתב הר״ב. ואיכא בין ת״ק לר׳ כו׳ ועבר ושחטן [דהשתא יכול לפדות להאכיל לאדם. גמ׳ סוף תמורה דף ל״ג] וחכ״א יפדו דלא בעי העמדה והערכה. ותימה דבמשנה ג׳ פרק בתרא דתמורה לכ״ע קדשי מזבח בעו העמדה והערכה רבנן דהכא כמאן ומצאתי בתוס׳ דהתם

דף ל״ג ע״ב בד״ה כדתנא כו׳ דגרסי התם בגמ׳. רבנן דהכא לחוד. ורבנן דהתם לחוד. וכתבו עוד. ואין לתמוה לומר כן דג׳ מחלוקות לימא דרבנן דתמורה נמי ס״ל קדשי מזבח לא היו [כו׳] י״ל דמתני׳ דתמורה קשיא. דמדקאמר ר״ש דקדשי ב״ה אם מתו יפדו. מדאצטריך לפרושי ב״ה. מכלל דת״ק מיירי [בתרווייהו]. כדפרי׳ כל הסוגיא בספרים ע״כ. וצריך לומר דטעמייהו דרבנן דהכא כדאתמר התם בגמ׳ [דף ל״ב ע״ב] לריש לקיש דאמר דרבנן דהתם ס״ל קדשי מזבח לא היו כו׳. וטעמייהו דאמר קרא (ויקרא כ״ז:י״ב) והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע. איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב״ה. ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח וצ״ע מיהת להר״ב והרמב״ם [פ״המה״ע] שפוסקים כחכמים דהתם וכן כחכמים דהכא [פ״ו מה״מ] והוי כמזכי שטרא אבי תרי:

הרי זה לא מעל. פירש הר״ב בגמ׳ מוקי לה בגזבר כו׳ וכי נטלן לעצמו עדיין הם ברשות הקדש כו׳. וא״ת ומ״מ הרי שלח בה יד ולחייב דשליחות יד א״צ חסרון. כדפי׳ הר״ב בספ״ג דמציעא. אלא שיתכוין לחסר וה״נ קא מכוין ליטלה לעצמו. כבר תירצו התוס׳ בפ״ב דקמא דף כ׳ שי״ל דאין אדם מועל אלא במתכוין להוציאו מרשות מי שהוא והכא הוא סבור שלו הוא. ע״כ. ומ״ש הר״ב. ושינה מהקדש לחול. ונמצא מחסר להקדש ופגמו ועוד דהיינו שינוי ממש דילפינן מעבודה זרה כמ״ש בריש פרקין:

נתנה לחברו הוא מעל. בנתינת המתנה בטובת הנאה הבאה לו. הרמב״ם. והכי איתא בגמרא פ״ט דב״מ דף צ״ט. במשאיל קרדום לחברו כו׳:

בנאה בתוך ביתו. כתב הר״ב ולא בנאה ממש דא״כ הרי נהנה מיד שהוסיף בבנין ביתו. משמע דהיינו נמי פגם ששינה אותה בבנין. וכן מוכח ממ״ש אלא כגון שנתנה ע״פ ארובה שלא בבנין. דאי הוה בבנין נשתנה ונהנה בהוספה. וכן פירש״י בלשון אחד דבנין הוו שינוי. ותמהו התוס׳ בפ״ב דקמא. דהא שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי. וכמ״ש שם רפ״ט. ובלשון אחר פירש״י שפחתה וחתכה. וכן פי׳ התוס׳ דהכא [ד״ה בנאה] גם במסכת חגיגה פ״ק דף י״א התנה רש״י שמסתתה:

נטל פרוטה של הקדש כו׳. הא תו למה לי. והרמב״ם בפ״ו מה״מ כתב הנוטל פרוטה של הקדש ע״ד שהוא שלו לא מעל עד שיוציא אותה בחפציו או עד שיתן אותה במתנה כו׳. ותינח לדידיה דמפרש לרישא במועל בזדון כמבואר שם בחבורו גם בפירושו כפי נא״י. אבל להר״ב. וכן פירש״י דרישא נמי בשוגג. וע״כ מיירי שנטל האבן ע״ד שהוא שלו כמ״ש לעיל בשם התוס׳. ק״ל דתו למה לי:

נתנה לבלן כו׳. שהוא אומר לו כו׳ ולא מיחסר משיכה משא״כ שאר אומנות דמחסרן משיכה. ולדידן דקיי״ל דבר תורה מעות קונות. כמ״ש הר״ב במשנה ב׳ פ״ד דב״מ מתני׳ בבלן נכרי ומש״ה דוקא בלן אבל שאר אומנות בעו משיכה. דכיון דבישראל מעות קונות בנכרי קונה במשיכה. דדרשינן בגמ׳ רפ״ב דבכורות לעמיתך בכסף. הא לעובד כוכבים במשיכה. והתוס׳ בס״פ לפום ריהטייהו לא דייקי דנסבי דרשא לעמיתך לישראל בחדא ולעובדי כוכבים בחדא וההיא לר״ל היא דאמר משיכה מפורש מן התורה בישראל:

ואפילו לזמן מרובה. לשון הר״ב כגון שאכל חצי שיעור היום וחצי שיעור למחר כו׳. או שאכל כו׳. והאכיל כו׳ למחר ובברייתא שבגמ׳ [דף י״ח ע״ב] תני גבי אכילתו ואכילת חברו אפילו מכאן ועד ג׳ שנים. והרמב״ם בפ״ה מה״מ. כתב נהנה היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים כו׳ מצטרפין ומעל:

ו **בעל הבית מעל.** לשון הר״ב. דבמעילה יש שליח לדבר עבירה. ולא אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. גמרא פ״ב דקדושין דף מ״ב. ומ״ש הר״ב ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה חוץ ממעילה. אע״ג דכתב חוץ לאו כללא הוא. דאף בשליחות יד יש שליח. כמ״ש בספ״ג דב״מ. ועוד טביחה דגנב ילפינן לה דאפי׳ ע״י שליח מתחייב. וכולהו בגמרא פ״ב דקדושין. ומ״ש הר״ב משום דכתיב בה. ואשמה הנפש ההיא מי ששגג תחלה. וכ״כ הרמב״ם [בפירושו] וההיא הוא דדייק. ותמיהני דבפרק ב׳ דקדושין אמרינן דילפינן חטא חטא מתרומה. מה תרומה משוי שליח [להרמתה] אף מעילה משוי שליח. והתוס׳ תמהו שם [דף מ״ב] דלמאי צריך קרא כלל למעילה דבשוגג. הא לא שייך למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ותירצו דהכא מיירי. אפי׳ דנזכר השליח קאמר דמעל בה״ב. וכדמוכח ממתני׳ דלקמן שלח ביד פקח ונזכר כו׳ ובנזכרו שניהם [כדפי׳ הר״ב] משמע הא אם נזכר השליח לבד בעה״ב מעל. ע״כ.

אמר לו תן בשר כו׳ השליח מעל. אפילו לר״ע דרפ״ז דנדרים [דפסקו הפוסקים כמותו כמ״ש שם] דס״ל דכל דממליך השליח מקרי מינו. הכא מש״ה השליח מעל. כיון דלא אמליך דהא בעי אמלוכי. גמרא:

אמר לו תן להם חתיכה חתיכה כו׳. לשון הרמב״ם בפ״ז מה״מ. בד״א כשהיו החתיכות מקדשי ב״ה. אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו. לא מעל אלא האוכל בלבד. שהרי הוא חייב באיסור יתר על המעילה דאוכל בשר העולה לוקה כמ״ש לעיל פ״ד משנה ב׳. ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה. שלא יתערב עמה איסור אחר. ע״כ. וקלסוהו. הראב״ד:

והם נטלו שלש שלש כולן מעלו. ולא עקרי דברי השליח ולא ימעול. דדוקא שליח בעינן דלימא מדעתו שלא יסברו האורחים כשיאמר סתם שלדעת

בעה״ב אומר כן. אבל מה שהן לוקחים יותר ממה שאמר שליח יודעין הן שעושין מדעתן. ולא מדעת שליח. תוס׳ פי״א דכתובות [סוף] דף צ״ח:

כולן מעלו. ובמסכת תרומות פ״ד משנה ד׳ תנן האומר לשלוחו צא ותרום כו׳. אם נתכוין להוסיף אין תרומתו תרומה. כתב שם הר״ש דבירושלמי בעי לה ומשני דגבי מעילה משנטלו חתיכה ראשונה נעשה שליחותו של בעה״ב אבל בתרומה על כל חטה וחטה נסתיימה שליחותו של בעה״ב בתמיהה. והלא כשהוא פוחת או מוסיף הפרשתו בבת אחת עשוים. וה״ל מעביר. ע״כ: [*מן החלון. העשוי להשתמש ולהניח בו חפציו. ואינו אלא חלל מה בעובי הכותל. אבל אינו פתוח מעבר לעבר ומפולש כחלון העשוי לאורה. וכן חמצא בעדיות פ״ה [משנה ו׳] ובבכורות פ״ג [משנה ד׳] ובתמיד פ״ה משנה ג׳ ובמסכת פרה פי״ב משנה ד׳ לפי׳ מהר״ם ז״ל ובמסכת טהרות פ״ז משנה ז׳]:

אף ע״פ שאמר בעה״ב לא היה בלבי כו׳. כתב הר״ב דדברים שבלב אינם דברים. גמרא. ופי׳ הרמב״ם דקא משמע לן שזה ג״כ לענין מעילה:

בעל הבית מעל. פי׳ הר״ב הואיל ונעשית שליחותו מידי דהוה אמעטן של זיתים. דתנן בריש פרק ט׳ דטהרות מאימתי מקבלין טומאה משיזעו זיעת המעטן. הואיל וניחא ליה מוכשרים. גמ׳. וכלומר דהוי ממילא. כמו חש״ו דהוי נמי כממילא כיון דאינן בני שליחות. [*וכן המעטן לאו בר זיעה הוא. כדפירש״י] וא״ת אדרבה נילף מתרומה דהא מתרומה ילפינן למעילה. כדלעיל בריש פרק ה׳. וגבי תרומה בעינן שליח בר דעת כדתנן בריש מסכת תרומה. וי״ל כיון דשליח דמעילה בהוצאה ושינוי רשות הוא דהוי והכי הוי שינוי רשות ע״י *)שלוחו בר דעת. לכך מסתבר ליה לדמויי להא דמייתי. דאין קפידא בבר דעת. תוס׳:

לא עשו שליחותו החנוני מעל. לפי שהחש״ו אינן בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין עד שבאו ליד החנוני. תוס׳:

ונזכר. כתב הר״ב והוא שנזכרו בעה״ב והשליח כו׳ אבל אם נזכר בעה״ב וכו׳ השליח מעל. וכן אם נזכר השליח ולא נזכר בעה״ב בעה״ב מעל כמ״ש לעיל בשם התוספות:

נרות. כלי חרס שמדליקין בו את הנרות. רש״י:

מבית פתילות כו׳ מבית נרות. ובס״א וכן במשנה שבגמרא ממקום פתילות כו׳ ממקום נרות. וכן העתיק הרמב״ם בפ״ז מה״מ:

נתן לו דינר זהב. דינר [זהב כ״ה דינר] של כסף והם ו׳ סלעים בקרוב. הרמב״ם:

לפיכך אם הוציא מעל. כתבו התוס׳ צ״ע בב״מ פרק המפקיד (בבא מציעא דף מ״ג.) דמייתי לה להיא דהכא. ולא מייתי לה כלישנא דתנינן לה הכא ע״כ. והתם מעל הגזבר קתני. והכ״מ בפ״ו מהלכות מעילה. בשם הרר״י קורקוס. כתבה להיא דמציעא בשם ברייתא. וע״ש. שאין להאריך בזה בכאן:

וחכמים אומרים עד שיוציא את כל הכיס. שאין מעילה מן הספק. הלכך לא מעל עד שיוציא האחרונה דאז הוי ודאי. וא״ת וליבטל ברובה וי״ל דדבר שיש לו מתירין היא שיכול לחללו א״נ מטבע חשיב ולא בטיל הכ״מ פ״ז מה׳ מעילה ועמ״ש בסוף מ״ט פ״ה דעבודה זרה. באומר פרוטה מן הכיס. ל׳ הר״ב כלומר לא תכלה כו׳. גמ׳ באומר לא יפטר כיס זה מן ההקדש. משמע צריך שיאמר בלשון הזה וז״ל הרמב״ם והענין שמודה בו ר״ע הוא באומר לא יפטר כיס זה מפרוטה הקדש או דבר שענינו ענין זה. ע״כ:

סליק לה מסכת מעילה

פרק א

א **קדשי קדשים**. כגון חטאת ואשם ושלמי צבור שיש בהן מעילה עד שיהא בהן שעת היתר לכהנים דהיינו לאחר זריקה. דעד שעת זריקה מקרו קדשי ה׳ ובאימורין אף לאחר זריקה. אבל בקדשים קלים אין בהם מעילה עד לאחר זריקה (שלא) [שאז] הוברר חלק גבוה. ואז יש מעילה באימוריהן [וכדתנן בס״פ]. תוס׳:

ששחטן בדרום מועלין בהן. פירש הר״ב אע״פ שדינן להשחט בצפון וכו׳. גמ׳. דליכא למימר דהא קמ״ל דזריקה לא מהניא בהו לאפוקי מידי מעילה דהא פשיטא הוא. כיון שהזריקה בפסול דלא מהניא ולא מידי. תוס׳. ומ״ש הר״ב. דקדשים שמתו לא חזו כלל. פירש״י לא לגבוה ולא להדיוט. דאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים. וז״ל התוס׳. דכיון שהולכין לאבוד. לא אקרו קדשי ה׳. ע״כ. ומ״ש הר״ב אבל דרום נהי כו׳. הלכך מועלין בהם. גמ׳. ולפי זה משמע דמועלין דברי תורה. וכ״כ הרמב״ם בפירושו בהדיא. ובא ללמד שחייב עליה מעילה דברי תורה. ולא פסק כן בחבורו ריש פ״ג מהל׳ מעילה. והטעם פי׳ הכ״מ. משום דאמרינן בגמ׳ דלר״י דמשנה ב׳ פ״ט דזבחים כל הני אם עלו ירדו ולפיכך אין בהן מעילה אלא מדרבנן. אבל ה״ל להכ״מ לפרש ג״כ שאין נראה כן מהגמ׳. או דסוגיא זו דלא כהלכתא. דהא ודאי דטובא קמ״ל. דאע״פ דדין תורה אין בהן מעילה. מועלין מהן מדרבנן.

שחטן בדרום וקבל דמן בצפון. פי׳ הר״ב ולא בלבד כי נשחטו בדרום וכו׳ אבל שחטן בדרום וקבול דמן בדרום. בהא לא מיירי מתני׳ דא״ל דרישא דתנן ק״ק ששחטן בדרום היינו וקבל בדרום. דהוה זו ואצ״ל זו. אלא תני והדר מפרש כיצד כו׳. אבל שחטן בדרום וקבל בדרום בהא לא מיירי מתני׳. ואע״ג דהוה רבותא טפי. כך דרך המשנה לפי ששונה כל אחד בפני עצמו. לא חש לשנותם ביחד. כדאשכחן בפ׳ הבא על יבמתו. דקתני הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד כו׳. ובגמרא תני אפי׳ שניהם. ובמשנה שיריה אע״נ דהוי רבותא טפי. משום דמסתמא כיון דשמעינן חדא לריעותא ה״ה בתרתי. תוספות:

שחטן ביום וזרק בלילה בלילה וזרק ביום. כתב הר״ב בלילה וזרק ביום כ״ש הוא וכו׳. וכ״כ רש״י אבל התוס׳ כתבו דנראה לרבינו יצחק דאיפכא גרסי׳. שחט בלילה וזרק ביום שחט ביום וזרק בלילה. דזריקה עיקר עבודה. והוא חידוש יותר כששינה בזריקה דאיכא מעילה. ולהכי שבק קבלה גבי לילה. ונקט זריקה. משום דאי אפשר לצמצם שתהא שחיטה ממש בסוף הלילה. והקבלה מיד ביום. דקבלה ושחיטה תכופות זו לזו ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ג מהלכות מעילה. העתיק כגירסתינו:

או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן. דלכ״ע אם עלו לא ירדו כדתנן במשנה ב׳ פ״ט דזבחים וא״ת הא הוה זו ואצ״ל זו. כבר פירשו התוס׳ אהא דאיתא בגמרא ולמאי חזי. דהכי פריך ודאי ידענא דהא קמ״ל דזריקה לא מפקא מידי מעילה. מיהו מה חידוש יש כיון שאין שום *)[ראויות] בזריקה מהיכי תיתי דמפקא מידי מעילה ומשני הואיל ומרצה לפיגולו [שלא נקבע לפיגול עד שיקרב המתיר. שהוא זריקת הדם וכמ״ש בפי׳ הר״ב במשנה ג׳ פ״ב דזבחים] ולהכי ס״ד דזריקה מפקא מידי מעילה קמ״ל דלא. ע״כ:

שנשחטה חוץ לזמנה כו׳. וה״ה לכל הני דתני ברישא. שחטה בדרום או בלילה שלא היה להן שעת היתר לכהנים. והיינו טעמא דנקט הני תרין דחוץ לזמנו וחוץ למקומו טפי מכל הני דתני ברישא דמועלין בהן. דהני תרי אתקוש אהדדי ומחד קרא נפקי במסכת זבחים [פ״ב דף כ״ח] מואם האכל יאכל (ויקרא י״ט:ז׳). רש״י:

ושקבלו פסולין וכו׳. וה״נ דתני ברישא להא. רש״י. ומ״ש הר״ב דאם לאחר שקבלו חזרו כשרים כו׳. וכדמוכח מתני׳ דרפ״ג דזבחים. ויראה לי לכאורה. דכיון דאכתי איכא תקנתא בחזרה. דאפילו לשיטה שכתבתי דמשנתינו במעילה מד״ס הוא. הך מעילה דשקבלו פסולין כו׳ מעילה דד״ת היא. דהא מקרי קדשי ה׳. כיון דאיכא תקנתא בחזרה. אלא שמלשון הרמב״ם פ״ג מה״מ אין נראה כן. וצל״ע. ומ״ש הר״ב אבל טמא שקבל את הדם וזרקו כו׳. דוקא קבל וזרקו. דאל״ה קשיא מרפ״ג דזבחים. ע״ש. וכן הכריח הכ״מ בפ״א מהל׳ פה״מ. דדוקא קבל וזרק:

ושקבלו פסולין וזרקו. תחלת עבודה וסופה נקט כמ״ש במשנה ב׳ פ״ט דזבחים:

ב ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. כתב הר״ב דזריקה כשרה קבעה לפגול אבל לא פסולה. דהוי כמי שלא נזרק עליהם הדם. ולא קרבו כל מתיריו. ומשום נותר. דאין נותר אלא בבשר [הראוי] לאכילה בתוך זמנו. כדכתיב (ויקרא י״ט:ו׳) ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו׳. ומשום טומאת הגוף. כדאמרינן במנחות [פ״ג דף כ״ה] הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה. ושאינו ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה [ויליף ליה מדכתיב (שם ז׳) כל טהור יאכל בשר. והנפש אשר תאכל וגו׳. וטומאתו עליו] כך פירש״י בפ״י דזבחים דף צ׳ [ע״א] והתוס׳ פירשו בכאן דנותר ופגול ילפינן בג״ש מטמא בעון עון וחילול חילול. שכתב הר״ב במשנה ה׳ פ״ד דזבחים. והר״ב בס״פ דלקמן פירש דנותר וטמא ילפינן מפיגול:

רבי עקיבא אומר אין מועלין. פי׳ הר״ב דזריקה מהניא ליוצא לאפוקי ממעילה. ולא למשרייה לאכילה כמ״ש בסוף פרקין:

אבל. פי׳ הר״ב לשון ברם. כמו באמת. כמו אבל אשמים אנחנו (בראשית מ״ב:כ״א) רש״י. ודכותה במשנה ח׳ פ׳ בתרא דר״ה:

כך הוא פוטר את בשר חברתה. כתב הר״ב ולא אמר ר״ע כו׳ אלא כששחט שתי חטאות כאחת כגון ששחטו ב׳ כהנים כאחד. רש״י. ועמ״ש במשנה ב׳ פ״ב דחולין:

ג אמורי קדשים קלים כו׳. ר״א אומר אין מועלין בהן. כתב הר״ב כי היכי דאית ליה לר״א. דאין זריקה מועלת ליוצא לאפוקי מידי מעילה כו׳. וצריכי דאי אתמר בקדשי קדשים. ה״א בהא קאמר רבי אליעזר מועלים בו משום דזריקה כתיקנה מפקא מידי מעילה. שלא כתיקנה לא מפקא מידי מעילה. אבל לאתויי לידי מעילה מודה לר״ע דאפי׳ שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה. ואי אתמר גבי קדשים קלים ה״א גבי קדשים קלים הוא דאר״ע מועלין בהן. דאפילו זרקה שלא כתיקנה מייתי לידי מעילה אבל קדשי קדשים דלאפוקי הוא שלא כתיקנה לא מפקא מידי מעילה קמ״ל. גמ׳:

ר״ע אומר מועלין בהן כו׳. ואע״ג דאיתנהו אבראי. דאי הדר עיילינהו. כ״ע לא פליגי. כדמסקינן בגמ׳ פ״י דזבחים דף צ׳. ודלא כפירש״י שיצאו וחזרו וזרק דמן. ע״כ. וז״ל הרמב״ם בפ״א מהל׳ פה״מ. ונזרק הדם. והם בחוץ. מועלין בהן. כתב הר״ב כי היכי דאית ליה לר״ע דזריקה מועלת ליוצא כו׳ ולכאורה יראה לי. דא״כ ה״נ כי היכי דלאפוקי ממעילה לא מהניא אלא ביוצא מקצת ומדין מגו. ה״נ לאתויי למעילה לא מהניא אלא ביוצא מקצת. ומטעם מגו. אלא שאין נראה כן מדברי הרמב״ם בפ״א מהלכות פה״מ. ונראה לי דס״ל להרמב״ם דלהחמיר א״צ מיגו:

מועלין בהן וחייבין כו׳. לכאורה נ״ל דלא עדיף מבשר היוצא. דלא אמר ר״ע דזריקה מועלת לאכילה. כמ״ש לעיל ולקמן. אלא שראיתי להרמב״ם שכתב בפ״א מהלכות פה״מ ואם החזירן מקטירין אותן. אך הראב״ד כתב עליו שזה אינו מחוור. ע״כ. ומ״ש הכ״מ שהרמב״ם סובר שמאחר שמועלים בהם. וחייבים עליהם משום פגול וכו׳ לא נפסל הזבח. ע״כ. אין בזה כדאי להצילו מההשגה. דהא בבשר. ס״ל נמי דאהני הזריקה. ולא התירו לזבח באכילה. אבל נראה לומר דס״ל להרמב״ם. דהא דאמרן דלא אמר ר״ע לאכילה. הוא חומרא בעלמא דמחמירין לגבי אדם. אבל להקטר דלגבוה לא מחמרינן. מדלא אשתמיט תלמודא לאשמעינן נמי בלגבוה. ועיין פרק דלקמן משנה ב׳ ומ״ש שם:

ד **קדשי קדשים לפני זריקת דמים כו׳ קדשים קלים וכו׳**. עמ״ש ברפ״ב בשם התוס׳:

ואין מועלין בבשר. פירש הר״ב דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. לפי שקדשי קדשים הנאמרים כאן. הן החטאת והאשם שאוכלין אותן הכהנים אבל העולה מועלין בבשרה ואפילו לאחר זריקה. כמו שנתבאר בפרק שאחר זה. הרמב״ם: *

[*נמצא מעשה דמים. כפל לשון הוא וצ״ע ועפי״א דשבת משנה ו׳ ופ״ק דעדיות משנה ה׳]:

ובקדשים קלים כו׳ ואין מועלים בבשר. ואע״ג דאף קודם זריקה אין בו מעילה קתני למידק הא איסורא איכא ומיירי ביוצא. ולמימרא דלא אמר ר״ע דזריקה מועלת ליוצא להתירו לאכילה. גמרא:

חייבין משום פגול כו׳. פירש הר״ב דזריקה קובעת בפגול. וקבעה נמי לנותר וטמא. מהטעם שכתבתי במשנה ב׳ בשם רש״י ז״ל:

פרק ב

א **חטאת העוף**. עד השתא איירי בדין פסולי קדשים מתי ימעלו בהם ומכאן ואילך איירי בכשרין. תוס׳. וכתבו עוד דבדין הוה ליה למתני חטאת העוף עם פרים הנשרפים דתרווייהו לא סלקי לגבוה כולהו. אלא שצריך להקדים חטאת העוף לעולת העוף. לפי שהיא קודם. ועולת העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שיש בה שייכות דמעילה יותר ואף מעולת בהמה דבעולת בהמה אין מועלים בעורה כי עורה לכהנים. ובחטאת *)[הנשרפת] מועל אף בעורה. ואף משתצא לבית הדשן מועלין בה. ע״כ:

משהוקדשה בפה. אפילו אם נהנה ממנה מחיים. כגון שמכרה דהוציאה לחולין. רש״י. ויש לתמוה על הר״ב דנטר לפרש עד מתניתין ח:

הוכשרה. כל מה שאמר בזה הפרק הכשר. רוצה לומר הכנה לדברים שעתידים לזכור אותם. לא לענין הכשר טומאה הנזכר בכל מקום. ודע זה. ואל יטעך שתוף הענין. הרמב״ם:

להפסל בטבול יום. כתב הר״ב אבל לא מיטמאה כו׳ כחכמים דמתני׳ ד׳ פי״א דפרה. ובגמ׳ מייתי ברייתא. וה״מ לאתויי ממתני׳ דפרה. אלא דבברייתא מפורש יותר ותני בה שלש מחלוקות ועיין בפ׳ בתרא דנדה משנה ו׳ שם הקשיתי לשאול על הרמב״ם שדבריו סותרים זה את זה. ועיין ברפ״ב דטבול יום:

ובלינה. בלינת דם בשקיעת החמה. א״נ בלינת בשר ליום ולילה ואע״ג דבתר הכי קתני. הוזה דמה. דמשמע דהשתא לא איירי בהוזה. וא״א בלינת יום ולילה אלא לאחר הזאה. שהרי ההזאה ביום המליקה. דאל״כ יפסל הדם בשקיעת החמה. מ״מ נקט גבי מליקה פסול דלינת בשר. לפי שמיד שנמלקה מתחלת לינה של יום ולילה. ומשעת מליקה מונין. תוס׳.

ובלינה. ולא קתני וביוצא דמתני׳ ר״ע היא כדלקמן. ולדידיה הזייה מהני ליה ליוצא. כדלקמן. ומדלא פסיקא ליה. לא קתני:

הוזה דמה כו׳. כתב הר״ב דהזאה קובעת כו׳. עיין בפי׳ הר״ב לקמן בס״פ. ומ״ש בפרק דלעיל משנה ב׳:

ואין בה מעילה לפי שאין בחטאת העוף אימורים. רק כולה לכהנים כבשר חטאת. הרמב״ם. ובגמרא מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא. וביוצא ור״ע היא. ולא מהניא ליה זריקה להתירו לאכילה. כמ״ש בס״פ דלעיל:

ב **ובלינה**. הכא וכולהו דדמי ליה. שאין בהן היתר לכהנים. ואפ״ה לא תני וביוצא. ולא מיבעיא להרמב״ם. דהא מהניא הזייה ליוצא להקטרה [*וכמ״ש במשנה ג׳ פרק דלעיל] ואף להראב״ד ל״ק. דל״פ אלא לכתחלה. אבל אם הקטיר סלקא ליה:

עד שתצא לבית הדשן. פי׳ הר״ב שתשרף כולה ותנטל מאפרה כו׳ ותו כיון שנעשית מצותו אין מועלין בו. רש״י. כלומר דלא אקרו עוד קדשי ה׳. ועד שתצא לבית הדשן. עד שתראה לבית הדשן. גמרא. [*ופי׳ רש״י אחר שהרים תרומת הדשן אותו הנשאר הוא ראוי ועומד להוצאת הדשן] ועיין מ״ש במשנה ג׳. ועיין בפי׳ הר״ב במשנה ד׳ דקשיא אדפירש בכאן. ושם אפרש בס״ד:

ג **משום פיגול**. לשון הר״ב אם חישב עליהם בשעת שחיטה כו׳ וכן ל׳ רש״י וה״ה בשאר העבודות כמו שפי׳ בס״פ דלעיל:

עד שיותך הבשר. פי׳ הר״ב כלומר שיהיה נשרף ונעשה פחמים וז״ל הרמב״ם שיותך גזור מן [תוך] ר״ל עד שיעשה הבשר חלול ויתהפכו חלקיו באש עד שידמה לספוג הים. והענין הזה יהיה בבשר אחר שישרף לגמרי. ע״כ. וזה דלא כמ״ש בשמו בספי״ב מזבחים דמפרש שיותך מלשון התכה והמסה ושהוא בתחלת השרפה ושם הדין עמו. דמדחכמים פליגי בברייתא וסברי משנעשה אפר. שמעינן דיותך דאמר ר״ש לאו הכי הוה. אבל הכא צ״ע אמאי לא מפרש כיותך דהתם דבלישנא דיותך לא שמעינן דפליגי. ולכן נ״ל דהכא גרסינן שיתוך הוי״ו אחר התי״ו. וכן בחבורו פ״ב מהל׳ מעילה. כתוב יתוך. ומ״ש הר״ב אבל לאחר שנעשו גחלים כו׳. שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו. הרי תרומת הדשן שנעשית מצותו ויש בו מעילה. כמו שכתב הר״ב בסוף מסכת תמורה. וכ״כ עוד במשנה ד׳ פ׳ דלקמן. משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה. שני כתובין הבאים כאחד. ואין מלמדין ולמאן דאמר מלמדים תרי מיעוטי הערופה [ה״א קמייתא] ושמו [וי״ו בתראי] הני אין מידי אחריני לא. גמרא פרק דלקמן די״א:

ד **עד שיצא לבית הדשן**. לשון הר״ב שמרימין כל האפר כו׳. וכן לשון הרמב״ם ולעיל משנה ב׳ העתיק לשון רש״י שכתב עד שתנטל מאפרה כו׳. ופלוגתא דרב ורבי יוחנן. דרב אמר מכיון שנתקיים מצות תרומת הדשן נעשית מצותו. ושוב אין מועלין באפר שע״ג התפוח שעומד להוצאת הדשן. ור״י אמר כיון דכתיב בהוצאת הדשן ולבש הכהן [בגדים אחרים וכן לשון רש״י] שהן בגדי כהונה אלא שפחותים מן הראשונים בקדושתיה קאי. ולפי שבמשנה דלעיל לא פירש הרמב״ם כלום וכאן לא פירש״י כלום. ראה להעתיק לשון רש״י כאשר מצאו לעיל. וכן בכאן העתיק ל׳ הרמב״ם שמצאו מפרש בכאן. ולא דייק שאין דברי שניהם עולים כאחד. עד שיצא. מוסב על הבשר. שהוא לשון זכר. והר״ב העתיק עד שתצא ומוסב על העולה שהיא ל׳ נקבה. כדכתיב (ויקרא א׳:ו׳) ונתח אותה לנתחיה.

ו **הוכשרו להפסל כו׳**. כתב הר״ב הכא ל״ג ובלינה משום דשתי הלחם נאפות מערב י״ט. וכ״כ רש״י. אבל התוס׳ כתבו דר״י אומר דשפיר גר׳ דמדקתני קרמו בתנור [הוכשרו ליפסל וכו׳] אלמא דאית ליה דתנור מקדש. א״כ על כרחך לינה פסלה ונאפית בשבת. והא דתנן בפי״א דמנחות דנאפות מעי״ט. אית ליה דתנור אינו מקדש. וא״ת כיון דאית ליה למתני׳ תנור מקדש למה לי קרמו. כניסתו בתנור לקדשו. דהא כלי שרת מקדש. וי״ל דמשום טבול יום נקטי׳ דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו. והא דכלי שרת מקדש. היינו דוקא כשנעשה כל הראוי להעשות בו. והיינו כשנקרם ע״כ. ועיין מ״ש להרמב״ם בפרק י״א דמנחות משנה ב׳:

ולשחוט עליהן את הזבח וכו׳. דשחיטת הכבשים מקדשתן ומפגלתן כדאיתא במשנה ב׳ פ״ב דמנחות:

ואין מועלין בהן. פירשו התוספות דכיון שאינן גוף הזבח ליכא לפרושי כמו באינך דאין מועלין בהן. הא איסורא איכא. וביוצא ואליבא דר״ע. וכן צ״ל בלחם הפנים:

ז **קרבו הבזיכין חייבים עליו משום פגול**. שאם חשב בשעת הקטרת הבזיכין הריני מקטיר ע״מ לאכול חוץ לזמנו הוקבע הלחם בפיגול דכי היכי דזריקת דם בבהמה כו׳. ועיין במשנה ח׳ פרק י״א דמנחות:

ח **משהוקדשו פירש הר״ב בפה**. עיין מ״ש בזה במשנה א׳:

עד שיצא לבית הדשן. עיין מ״ש במשנה ד׳]:

ט **ומנחת נסכים**. פי׳ הר״ב הבאה עם הזבח כו׳ וכן פירש״י. וכרבנן דמשנה ג׳ פ״ד דזבחים. ועיין מ״ש שם. דלהתוס׳ הכא אף בבאה בפני עצמה ואתיא ככ״ע דהתם. וכתבו התוס׳ דבבאה בפני עצמה. מוכח בתמורה פ׳ יש בקרבנות דקריבה אפי׳ בלילה [וכמ״ש הר״ב שם] ועמוד השחר פוסלתו. וא״כ נצטרך לפרש לינה עמוד השחר. ע״כ. כלומר לינת כל הלילה:

קדשו בכלי. לא נקט קדשו בכלי משום קומץ. דמעיקרא נמי קודם שנתן הקומץ בכלי לקדשו. הוכשר ליפסל בטבול יום. *)מקודש בכלי ראשון עם כל המנחה כולה קודם שקמץ [אלא אגב הנך דנקט בהו קדשו בכלי נקט ליה]. תוס׳ [דף ח׳ ע״א ד״ה קדש]:

כל שיש לו מתירים. מ״ש הר״ב. כגון עולת העוף ופרים הנשרפין שדמן מתיר למזבח בלבד. לאו למזבח בלבד דפרים הנשרפין עד שיתוך הבשר בבית הדשן מועלין בהן. וא״כ ניתר בשרן ועורן לבית הדשן נמי. ול׳ רש״י עולת העוף. ועולת הבהמה שדמן וכו׳:

וכל שאין לו מתירין. פי׳ הר״ב. כי הני הקומץ והלבונה. עמ״ש במשנה ג׳ פ״ד דזבחים. והא דכתב הר״ב וטמא יליף כו׳. שם בפי׳ הר״ב במשנה ה׳:

משום נותר. ומשום טמא. כתב הר״ב. משום טמא. מרבינן להו. מדכתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם וגו׳. וכי יש נוגע שהוא מחייב. אלא בכל הקדשים הראוי לקרב. והוא משקדש בכלי שאכל בטומאה. הוא מדבר. גמ׳:

פרק ג

א **ולד חטאת כו׳**. משנה זו שנויה ברפ״ד דתמורה. והתם תני לה משום תמורה. והכא משום מעילה. גמ׳:

ב **המפריש מעות לנזירותו**. כתב הר״ב ולא פירש אלו לעולתי כו׳. לאו דוקא דאפילו אמר אלו לחובתי מפורשים הן. כמ״ש במשנה ד׳ פ״ד דנזיר. לא נהנין. מדרבנן או שמא דאפילו מדאורייתא אסור. דקיימא לשלמים. מידי דהוה אשלמים מחיים דנהי דמעילה [ליכא] איסורא דאורייתא איכא. תוס׳. ומדברי הרמב״ם פ״א מה״מ נראה דס״ל לא נהנין מדרבנן:

מפני שהן ראויין לבא כולן שלמים. לשון הר״ב כלומר דכל מעה ומעה מצינן למימר זו לשלמים הפריש כו׳ ואע״ג דאיכא נמי בהדייהו כו׳ וכ״כ רש״י. ולפי זה כשנהנה בכולן מעל ומתני׳ סתמא תנן ולא מועלין. דמשמע דאין כאן מעילה כלל וכן הא דתנן מפני שהן ראויין לבא כולן שלמים. משמע דבכולן ביחד ראוי לבא שלמים. לכן נראה כפי׳ התוס׳ שפירשו דכיון דלא פירש אם ירצה יביא כל המעות לשלמים. כלומר והשאר יביא מביתו וכ״כ במסכת נזיר [דף פ״ה] וכ״ד הרמב״ם בפ״ד מה״מ דאפילו נהנה בכולן לא מעל דלא חילק כמו באינך דלקמיה:

מת היו סתומים יפלו לנדבה. בגמ׳ פ״ד דנזיר דף כ״ד מייתי לה. ופריך והלא דמי חטאת מעורבין בהם. וכתבו התוס׳. דה״ה דה״מ למפרך והלא דמי שלמים. אלא דעדיפא פריך מחטאת שאינו כלל בר הקרבה לאחר מיתה. ע״כ. ומשני א״ר יוחנן הלכה היא בנזיר. פי׳ התוס׳ הל״מ היא דסתומים יפלו לנדבה. והקשו דלתני מפני שראוין לבא בכולן [עולה] כדאמר [לעיל] מפני שהן ראוין לבא בכולן שלמים [והתם לחומרא דלא לייתי חולין לעזרה והכא לחומרא דכולו כליל] וי״ל דכשהוא חי שייך למימר מימליך ומייתי בכולן אבל כשמת לא שייך למימר מימליך. ועי״ל דהא דאמר שיכול לשנות להביאן כולן שלמים היינו דוקא היכא דאמר אלו מעות לנזירתי. דמשמע אם ארצה אביא בשליש עולה בשליש חטאת ובשליש שלמים. או אם ארצה אעשה מכולן חטאת. או מכולן שלמים. דלנזירות. משמע שפיר למקצת נזירות. אבל היכא דמת והיו לו מעות סתומין [דיפלו לנדבה] איירי בהפריש מעות ואמר מעות הללו לקרבנות נזירתי. לא יכול להביא בכולן קרבן א׳. דהא קרבנות קאמר. הלכך יש במעות הללו דמי חטאת לכך פריך והלא דמי חטאת מעורבין. ובזה מתישב לשון מתני׳ דלמאי אצטריך למתני והיו לו מעות סתומים. והא בסתומין איירינן והכי איבעי ליה למימר מת יפלו לנדבה אלא [המפריש מעות לנזירותו] איירי דאמר דוקא לנזירותו. דאז יכול להביא בכולן א׳ [מה שאין כן כשאמר לקרבנותיו] דמשמע אכל קרבנותיו קאמר. ולכך קתני בסיפא מת היו לו מעות סתומים. ואפי׳ נמי אמר אלו לקרבנות נזירותי כולן יפלו לנדבה. ע״כ:

היו מפורשים וכו׳. עיין שם בנזיר:

יביאו עולה. נ״א ומועלין בהן וכן העתיק הרמב״ם פ״ד מהלכות מעילה וכן גירסת הספר שם בנזיר:

ג **רבי ישמעאל**. נ״א ר״ש. וכן הגי׳ במשנה שבגמרא. וכן העתיק הרמב״ם בפירושו. אין מועלין. פירש הר״ב דכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כו׳. ועמ״ש במשנה ה׳ פ״ד דזבחים [ד״ה חוץ]. ומ״ש כדתנן. ביומא פ״ה משנה ו׳:

יצאו לשיתין. לשון הר״ב דהיינו יסודות כו׳. והוא לשון ארמית תסכני בבטן אמי אשתית לי. וגידים תסככני וגידיא אשתייני:

ד **דישון מזבח הפנימי והמנורה**. כתב הר״ב היה מוציאן ומניחן אצל מזבח החיצון מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון. דכתיב (ויקרא א׳:ט״ז) והסיר את מוראתו בנוצתה וגו׳. אל מקום הדשן. ואי למקבע ליה מקום למוראות לימא קרא והשליך אותו אצל המזבח קדמה. ותו לא. וממילא ידענא דהיינו מקום הדשן דיליף אצל אצל מושמו אצל המזבח. מאי הדשן דאפילו מזבח פנימי שם מקומו. מנורה מנלן. דשן הדשן ה״א יתירא. גמרא:

לא נהנין ולא מועלין. כתב הר״ב דבהני לא כתיב ושמו כו׳. עיין בפירושו דסוף תמורה. ומ״ש שם:

המקדיש דישון בתחלה. פירש הר״ב ה״ק. המקדיש דמי דישון בתחלה קודם שהוציאו כו׳ דאי אפר כירתו מאי בתחלה. והתוס׳ [ד״ה והמקדיש] כתבו דאפר כירתו פשיטא דאטו גרע ממקדיש זבל אשפתו דלקמן דהא ודאי דהכל יכול אדם להקדיש לבדק הבית. אבל מה שכתב הר״ב שוב ליכא לשער כו׳ קשיא לי דא״כ כל הני דאין מועלין בהן משעה שנעשית מצותו. דתנן גם בפרק דלעיל [נמי]. ומאי אירי דשמעינן לה בדישון דוקא. והתוס׳ כתבו דמיירי באדם [שנטל] *) מתרומת הדשן לאחר שהורמה. והקדישה. מועלין בה מן [התורה]. ע״כ. ודעת הרמב״ם נ״ל שמפרש במקדיש אפר כירתו דבריש פ״ה מהל׳ מעילה כתב המקדיש תרנגולת כו׳ אפילו הקדיש אשפה מלא זבל או עפר. או אפר. מועלין בכולן. ויראה לי דאפר דנקט. ממשנתינו זאת הוא שהעתיק כן. ואם אין אתה אומר כן. לא העתיקה כלל. [*ומ״ש הר״ב כשנתערך זה. נ״ל דלא דקשה ל״ל כשנדר זה וכן הא דדקדק לכתוב מועל בו לאלתר. לא ידעתי למה הוצרך לכתוב לאלתר]:

תורין שלא הגיע זמנן כו׳. כדתנן במ״ה פ״ק דחולין:

לא נהנין כו׳. כתב הר״ב ולא דמו למחוסר זמן כו׳ וכן בני יונה שעבר זמנן, ולא דמי לחטאת שעברה שנתה דאמר לעיל [בריש פרקין] דמועלין בה

קודם כפרה. דהתם משום דאזיל לרעייה ואין לה פדיון. אבל הכא אין לעופות פדיון ולא אקרו קדשי ה׳. תוס׳. ומ״ש הר״ב שהרי אין המום פוסל בעופות. דתמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות [*כמו שכתב הר״ב במשנה ד׳ פ״ו דתמורה]:

ה **חלב המוקדשים כו׳ ולא מועלין**. פירש הר״ב הואיל ואינו ראוי למזבח. אע״ג דדרשינן בפסולי המוקדשים. בשר ולא חלב [כמו שכתב הר״ב במ״ב פ״י דחולין] תוס:

תורין.והכי גרס במשנה ה׳ פ״ה דחולין. וע״ש:

אבל בקדשי בדק הבית כו׳. כתב הר״ב דחסורי מחסרא כו׳. נעשה כמי שהקדישן לב״ה. הקדיש תרנגולת וכו׳. גמרא:

הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה כו׳. עמ״ש במשנה דלקמן:

חמור. עמ״ש במשנה ד׳ פ״ה דב״מ [ד״ה וחמור]:

ו **בור מלא מים אשפה מלאה זבל**. צ״ע על הסדר:

בור מלא מים. [עמ״ש ברפ״ה דב״ב] כתב הר״ב גופן ראוי לב״ה. לעשות בו טיט. רש״י. ומ״ש הר״ב ואין גופן ראוי למזבח. שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים [שבעזרה] תוס׳. וכ״כ הרשב״ם בפ״ה דב״ב דף ע״ט. ומ״ש שאין ראוין לניסוך המים אלא מים חיים. ובור היינו מים מכונסים. כמ״ש במשנה ה׳ פ״ה דביצה:

שובך מלא יונים. פי׳ הר״ב ראוי למזבח ולא לב״ה. דשובך שוה הרבה. ואין עוקרין אבניו לשום אותו בב״ה. תוס׳. וכ״כ הרשב״ם בב״ב. וכתב עוד דכל הני דקתני למזבח ולא לב״ה כו׳. אמה שבתוכה קאי:

אילן מלא פירות. לשון הר״ב ראוי למקדש לבכורים ולא לבדק הבית. ודברי תימה הן דודאי דבכורים למזבח נמי לא הוו שהן ממתנות כהונה. ועוד מאי בכורים שייכא בשל הקדש. דלא חייבה התורה אלא בכורי אדמתך. ועיין בריש מס׳ בכורים. וז״ל רש״י אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח ולניסוך היין. ואינו ראוי לבדק הבית. לפי שעצי גפן דקין הם ואינן ראויין לשום בנין. ובבכורים לא מתוקמא. שהרי אינן קריבין לגבי המזבח. ע״כ. וגם על דבריו קשיא מאי בכורים שייכא כלל בהקדש וכן קשיא על הרשב״ם. שפי׳ בב״ב. אילן מלא פירות לא למזבח ולא לב״ה. דלבנין לא חזו. ולקרבן נמי לא חזי. כדכתיב (ויקרא ב׳:י״א) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ובכורים לכהן הן כתרומה ע״כ. והתוס׳ [ד״ה כל הראוי] כתבו אין האילן ראוי לב״ה. דא״כ היה פוחת דמיו. והפירות אין ראוים למזבח. כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ודבש היינו כל מיני מתיקה. אך אם הוא זית או גפן ראוי למזבח זית לשמן למנחות וגפן ליין לנסכים. ואין ראוים לב״ה [כדפירש״י] ע״כ:

מועלין בהם. פר״ת כגון שעקר חוליא ונהנה ממנה דהו תלוש. דהא אמרי׳ לקמן בברייתא דאין מעילה במחובר. תוס׳. וילפינן לה בפ״ה די״ח חטא חטא מתרומה דאינה אלא בתלוש ואין מועלין במה שבתוכן. כתב הר״ב דאין מועלין במה שהשביח לאחר שהוקדש. ולא אמרי׳ דתקנה חצר הקדש כמו חצר הדיוט [במשנה ד׳ פ״ק דב״מ] דחצר משום יד אתרבאי. ולא מצינו יד להקדש. כ״כ התוס׳. וכ״כ הרשב״ם בב״ב. דאלו בהדיוט אתרבאי רשות מואם המצא תמצא בידו [בפ״ק דב״מ דף י׳] אבל לא בהקדש. ע״כ. ותמיהני דהתם מסקינן בגמרא דאע״ג דמשום יד אתרבאי לא גרע משליחות. כמ״ש שם בס״ד. ולמה לא יהיה שליחות להקדש. דהא הני כהני שלוחי שמים הם. כמ״ש במשנה ג׳ פ״ד דנדרים. וכשהגזבר עומד בצד כל הני דהויא השתא חצר המשתמרת תקני להקדש. ודוחק לומר דגזבר גופיה שליח דהקדש הוא. ואין שליח עושה שליח וצ״ע. ועוד קשיא לי דמ״ש הני מביצת תרנגולת וחלב חמורה דלעיל. ומיהו בזה י״ל דאה״נ דמתני׳ דלעיל דלא כי האי תנא. והיינו דבב״ב פ״ה דף ע״ט מייתי לה. וקתני בה ד״ר יהודה וכן שנוי בברייתא דהתם ועיין לקמן:

רבי שמעון אומר. נ״א ר׳ יוסי אומר. וכ״ה בגמ׳ דהכא ודב״ב. וכן העתיקו רש״י ותוס׳ דהכא ודב״ב וכן שם הרשב״ם. וגם הרמב״ם בפירושו בנא״י העתיק ר׳ יוסי. אך ממ״ש דאין הלכה כמותו נראה דל״ג ברישא. ד״ר יהודה. ומ״מ בחבורו פ״ה מה״מ. פסק כרבי יוסי. וכתב הכ״מ בשם הר״י קורקוס. משום דבב״ב גרסי ברישא דברי רבי יהודה. וידוע דרבי יהודה ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי. אבל מ״ש עוד בשמו דבפ״ד דפסחים [דף נ״ו] נתבאר שמועלין בגדולי הקדש גבי שלשה דברים שעשו אנשי יריחו. אינו נראה לי כלל. שלא הוזכר במשנה. אלא שזה שהתירו גידולי הקדש שהיה שלא ברצון חכמים. ואיסור שמענו מעילה לא שמענו. והכי אמרינן התם בהדיא בגמ׳. סברי לה כמ״ד אין מעילה בגידולין. ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא ואפשר שעל סוגיא זו סמך הרמב״ם בפירושו שכתבתי דפסק דלא כר׳ יוסי. ומ״מ י״ל דאינה קושיא על הפסק שבחיבורו דאיכא למימר דהכי קאמר סוגיא דפסחים דאפילו למ״ד אין מעילה בגידולין איסורא מיהא הוי ולדבריהם דאנשי יריחו הוא דאמרינן הכי. ומ״ש עוד דבפ״ז דתמורה שנינו ומועלים בגידוליהם. הלכך הלכה כרבי יוסי. גם מזה אינה ראיה. שהרי פי׳ שם הר״ב. דהיינו ביצת תרנגולת וחלב חמורה. והכי איתא התם בגמרא. ומיהו למאי דכתבתי דההיא דביצת תרנגולת נמי רבי יוסי היא. ניחא. ומ״מ נ״ל עוד ראיה אחרת. מגידולי קונם. דמשנה ו׳ פ״ז דנדרים:

ולד מעושרת לא יינק מן המעושרת. פי׳ הר״ב. אם יצאה נקיבה עשירית תחת השבט. והיה לה בן קודם לכן לא יינק כו׳ ונמצא נהנה מחלב מוקדשין. ובסמוך מפרש בשם הרמב״ם שאסור לבן לינק כו׳ דשויוה רבנן כגיזה ועבודה דאסורין בקדשים. וקשה דתיפוק ליה דגבי פסולי המוקדשים דרשינן בשר ולא חלב. כמ״ש לעיל במשנה ה׳. וי״ל דכיון דבקדשים גופייהו. לא כתיב אלא לא תגוז ולא תעבוד. אלא דמפסולי המוקדשים שמעינן לה. ניחא ליה להרמב״ם למנקט מאי דכתיב בהדיא גבי קדשים עצמן. אלא דאכתי קשיא דלישנא דשוינהו משמע דמדרבנן. והא דאורייתא הוא. ובגמ׳ קתני ולד המעושרת לא יינק מן המעושרת מנא ה״מ אמר רב אחדבוי בר אמי. אתיא העברה העברה מבכור [כתיב בבכור (שמות י״ג:י״ב) והעברת כל פטר רחם וכתיב במעשר (ויקרא כ״ז:ל״ב) כל אשר יעבור תחת השבט] מה בכור מועלין בו. אף חלב המעושרת מועלים בו. חלב המוקדשים נמי אתי אמו אמו מבכור [דכתיב גבי בכור בפ׳ משפטים יהיה עם אמו. וגבי מוקדשים כתיב בפרשת אמור שבעת ימים יהיה תחת אמו]. ופירש״י מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה. אף מעשר נמי דנוהג בנקבה וכן מוקדשים מועלין בכולו. אף בחלבו. ע״כ. והקשו התוס׳. ל״ל קרא לאסור חלב המוקדשים תיפוק ליה מדדרשינן גבי פסולי המוקדשים בשר ולא חלב [כדפי׳ הר״ב במשנה ב׳ פ״י דחולין] וי״ל דאי לאו האי קרא דהכא. דקאסר חלב במוקדשים לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשים דבשר אתא למעוטי חלב. דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי בשר למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשים קאתי [בשר] לומר אבל חלב כדקאי קאי תדע מדאצטריך למכתב. ולא תגוז בכור צאנך [לאסור] גיזה בקדשים. ואמאי צריך תיפוק לי מדאמר גבי פסולי המוקדשים. תזבח תזבח ולא גיזה אלא ודאי כו׳. כמ״ש כבר בשמם בחולין [שם ד״ה ליגזז] ע״ש. אבל קושיא אחריתא יש להקשות דהיאך יליף מבכור שהוא אסור להניק. והא אין דנין אפשר משא״א כמ״ש [*במשנה ב׳ פרק ב׳ דתמורה] ועוד קשיא דמלתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא יינק מן המעושרת. כיון שהיא חולין. דהא כבר תנא לעיל חלב המוקדשים לא נהנין [ולמאי קא בעי מנא ה״מ] ועוד דקאמר ואחרים מתנדבין [כן] פירש שהיו עשירים מתנדבים להניק את הולדות מבהמות שלהם. ומה נדבה היא זאת כיון דלית שום ריוח להקדש. לכך נראה למורי רבי הרב רבינו פרץ שי׳. דמתני׳ מיירי בולד מעושרת ולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשים. והיינו רבותא. דאפ״ה אסור להניק מהם. והיינו הא דקאמר ואחרים מתנדבים כן שבשביל שהיו הולדות להקדש היו מתנדבים להניק אותם. וקא בעי בגמ׳. מנא ה״מ דלא יינק מאמו והכתיב תחת אמו. דמשמע דאפילו היתה אמו קדושה מ״מ יונק ממנה (וקאתיא) [וקאמר אתיא] העברה העברה מבכור. מה בכור מועלין בו פי׳ שאסור להניק את הבכור מבהמת שמעשר וקדשים. דהא לא מצינו בכור של בהמת מעשר וקדשים שהרי הם פטורים מן הבכורות. אף מעשר כלומר אף ולד הוא קדוש קדושת המעשר שנולד מבהמת מעשר אסור להניק מאמו שהיא מעשר. חלב המוקדשים נמי אתיא אמו אמו מבכור דמה אמו האמור בבכור אינה של הקדש דבהמה של הקדש פטור מן הבכורה. אף אמו האמור בקדשים דכתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו. דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדות של בהמה קדושה מאמו שהיא קדושה. אינו כן דודאי אותה אם דחולין. ולכך מותר להניק מאמו. אבל אם היא קדושה אסור להניק לו. והשתא ניחא דשפיר איצטריך ג״ש להכי דאף כשהולד של הקדש אסור להניק מן האם:

מעושרת. קשיא לי דלענין מעשר דגן תנן במשנה ו׳ פרק בתרא דדמאי מעושרת על הכלכלה שממנה הופרש המעשר. וכן משמעות הל׳ והרמב״ם בספ״ג מה״מ העתיק ולד המעשר:

ואחרים מתנדבין כן. פי׳ הר״ב אחרים שהתנדבו קודם לכן. רשאים להתנות קודם שתתעשר כו׳. וללא צורך מפרש קודם לכן וגם לשון המשנה מתנדבין כן לא משמע לשעבר. וז״ל רש״י. ואחרים מתנדבין כן. שמתנין קודם לכן על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש כו׳ ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן. הלכך מהני תנאה. והוי כנדבה. ולהכי קרו להו אחרים. שאינן מחמירין עליהן כראוי. וכן נמי בולד מוקדשים. לא היו מקדישין חלב האם. ע״כ. ומ״ש הר״ב ומגומגם הוא מטעם שכתבו התוס׳ [ד״ה הפועלים] דלישנא לא משמע כן והל״ל ואחרים מתנים בכך. ועוד קשיא דבתוספתא קתני ליה גבי פועלים ופרה. והתם מה מועיל התנאי בדבר שהוא כבר של הקדש. לכך נראה לפרש ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבים להניק אותן ולדות מן בהמות שלהן שהיא חולין וכן פועלים ופרה של הקדש לפי שעושין בשביל הקדש היו עשירים מתנדבים לפרנסם. ע״כ. ועיין עוד מ״ש בשמם בדבור ולד המעושרת:

הפועלים לא יאכלו מגרוגרות של הקדש. דכרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש. רש״י. והתוס׳ כתבו דאתקש חוסם לנחסם כמ״ש הר״ב במשנה ב׳ פ״ז דב״מ:

וכן פרה לא תאכל כו׳. פי׳ הר״ב דכתיב לא תחסום שור בדישו וכו׳. גמ׳. ופי׳ רש״י דענינא כולה בחולין קמיירי [*ודברי הר״ב הן פי׳ הרמב״ם]:

ז **ושל הקדש באין בשל הדיוט כו׳**. פירש הר״ב כגון שיש בין אילן של הקדש לקרקע של הדיוט יותר מט״ז אמה כו׳. וא״ת ולתני אידי ואידי תוך ט״ז ולתני סיפא מועלין א״נ אידי ואידי אחר ט״ז ולתני ברישא מועלין. וי״ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרוייהו בין בתוך ט״ז ובין חוץ לט״ז אמה [לא] נהנין ולא מועלין. תוס׳ פ״ב דב״ב דף כ״ו:

המים שבכד כו'. בפ"ד דסוכה משנה י' תנן חבית. וכמ"ש הר"ב. לא קשיא כדאשכחן ברפ"ג דב"ק ובסוף דמאי וכמ"ש שם בס"ד:

רבי אליעזר בר צדוק אומר נותנים היו ממנה זקנים בלולביהם. פי' הר"ב בתחלה קודם שזקפוה דמשזקפו דנעשית מצותה נהנין ממנה. רש"י. ומ"ש הר"ב ואפילו שלא לקטוה אלא כדי לזקפה על גבי מזבח. קסבר מצות לאו להנות נתנו. תוס'. ולכאורה נ"ל דת"ק לא פליג דהא קי"ל מצות לאו להנות נתנו כדפירש הר"ב במשנה ג' פ"ד דנדרים. ור"א בר צדוק עובדא קאמר. ואע"ג דמתניא בלשון פלוגתא אשכחן טובא כה"ג ול"פ וכמ"ש בסוף בכורים. אלא שהרמב"ם כתב בפירושו וז"ל ומ"ש ר"א בר צדוק [לאשמועינן מינה] שמותר ליהנות בו לפי שעיקר בידינו הוא שמצות לאו ליהנות נתנו וזה הדבר אמיתי. ואע"פ שדעת ר"א שמותר ליהנות ממנה. אינה הלכה ע"כ. וכן בחבורו פ"ה מה"מ לא העתיק דבריו. וצ"ע למה דחאו מהלכה:

זקנים שלא יכלו לטרוח אחר ערבה א"נ לחשיבותם הורשו ליקח:

ח **קן שבראש האילן של הקדש כו'**. פי' הר"ב שבנאו העוף מעצים וקסמין שהביא ממקום אחר. גמ'. וכתבו התוס' וא"ת אמאי לא נהנין כיון דאייתו מעלמא. וי"ל דגזרינן דלמא אתי [לאחלופי] בקנים המחוברים [באילן] ע"כ:

יתיז בקנה. לשון הר"ב יפיל הקן לארץ בקנה ויהנה ממנו. ויש לתמוה מאי שנא משל הקדש דאין נהנין. ובגמ' מאי יתיז אפרוחים וכ"כ הרמב"ם יתיז בקנה ר"ל שיניס האפרוחים ואז יקח אותם. ע"כ. ומ"מ התיר הקן באשרה ואסר בשל הקדש. וכבר תמה עליו הכ"מ בפ"ה מה"מ. אלא שהוא תמה מאיסורא דהקדש. ולא נחית לעיוני בדברי התוס' שכתבתי לעיל דאסרי לשל הקדש בטוב טעם וכן אסרו דאשרה וכמ"ש בסמוך בשמם. ולפי זה יש לתמוה בהפך דלמה התיר באשרה. וז"ל התוס' הקן עצמו אסור באשרה כמו בשל הקדש וכן אפרוחים וביצים שוים בשניהם [וכדפירש הר"ב]. וא"ת ואמאי תנן להיתרא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש. י"ל דלהכי תנא לא נהנין גבי הקדש משום דבעיא למתני. אין מועלין. ומתיז בקנה קתני גבי אשירה. דאע"ג דהוי דבר מאוס מאד שהיא של עבודה זרה אפ"ה שרי ע"כ. ויש חילוף גרסאות בסוגיא זו להכ"מ. שבהלכות מעילה [פ"ה] העתיק גירסתינו ובפ"ז מהל' עבודה זרה העתיק גירסא אחרת. ומ"מ דברי הר"ב אינם עולים אף לאותה גירסא ואין להאריך. [*ושוב ראיתי שרש"י פי' בפ"ג דמס' עבודה זרה דף מ"ב ע"ב דבאשרה ליכא למגזר משום דבדילי מיניה. ע"כ]:

מועלים בכולו. עמ"ש בשם התוס' במ"ו בדבור מועלים בהם כו':

לא בשפוי ולא בנויה. לפי שהגזברין לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין. ולא שפוי ונבייה. רש"י:

ולא בנוייה. והר"ב העתיק נמייה וכן הגירסא במ"ח פ"ג דעבודה זרה. והרמב"ם כתב נמייה הם חלקים הקשים שיש בעצים הנתזים בשעת הניגור והחלק כשמנגרים ומחלקין אותו ישאר מקומן כמין גומא בעץ ומקצת הנוסחאות נוייה והענין אחד. לפי שאותן החלקים דומה לנוה עומדת בפני עצמה בתוך העץ ע"כ. ויראה לי דבעבודה זרה גורס נבייה בבי"ת. אבל בחבורו פ"ה מהלכות מעילה העתיק בכאן נבייה בבי"ת:

פרק ד

א **ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא**. מסיים הר"ב או לחייב למעלה כזית בחוץ. וכן כתב רש"י. ותמיהה דאמאי שייריה. ועוד דבמשנה ד' פי"ג דזבחים. לא תנן אלא המעלה כזית מן העולה ומן האימורים. ואפשר לפי שהם זבח אחד לפיכך מצטרפין גם הרמב"ם [בפי'] לא הזכיר הא דמעלה. ועמ"ש במשנה דלקמן:

ב **חמשה דברים בעולה מצטרפים זה עם זה**. פירש הר"ב לכזית לחייב משום מעלה בחוץ. וכ"כ רש"י ותוס'. אבל בפי"ג דזבחים דף ק"ט כתבו התוס' דאין לפרש להתחייב בחוץ. דהא לא תנן אלא עולה ואימורין אבל חמשה דברים לא דאע"ג דמחייבו בחוץ ה"מ בפני עצמו אבל אצטרופי לא ועוד דלא מחייב בחוץ על לחם שבתודה ועוד חלב ויין היאך מצטרפין. והא אין שעורן שוה זה בכזית וזה בג' לוגין. ע"כ. גם הרמב"ם לא הזכיר הא דמעלה. ומ"ש הר"ב ולחייב משום פיגול ונותר וטמא וכ"כ רש"י והרמב"ם. וכתבו התוס' דזבחים. דאין לפרש לענין מחשבת פגול דאין אכילה והקטרה מצטרפים [כדתנן בסוף פ"ב דזבחים. וספ"ב דמנחות וכלומר בתודה א"א לפרש כן] אלא מיירי לענין אכילה. דמחייב האוכל משום פגול נותר וטמא. ואי מרישא דקתני קדשי מזבח מצטרפין ה"א במין א' קמ"ל אפילו בב' מינין. ועוד תננהו למעוטי דם שאין חייבים עליו משום פגול [כדתנן במשנה ה' פ"ד דזבחים וספ"ח דחולין וכי תימא מאי קמ"ל כיון דתנינא. י"ל כמ"ש בריש ברכות בשם התוס' דכך רגילות המשנה ע"ש] ועוד אשמועינן דחל פיגול אהנך דברים חמשה ושתה. וצ"ל דאתיא כר"מ דפ"ד דזבחים משנה ג'. דמחייב בפיגול לנסכים הבאים עם הבהמה וכן במשנה ד' פ"ב דמנחות. והא דחלב ויין מצטרפין. אע"ג דחלב בכזית ומשקין ברביעית ה"מ בשתיה. אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורו [בכזית] וקצת תימה מאי איריא דנקיט חמשה דברים בעולה. הא בשלמים נמי מצטרפין לחייב משום פגול. וי"ל דנקט עולה משום דאיירי נמי במעילה. אע"ג דבתודה לא איירינן במעילה ע"כ. והרמב"ם בחבורו [ריש] פי"א מהלכות מעשה הקרבנות העתיק בבת ה' דברים לענין אוכל כזית מחמשה ביחד דלוקה. שנאמר (דברים

י״ב:י״ז) לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳ וכל נדריך אשר תדור מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל בשר העולה:

וששה בתודה. פי׳ הר״ב לפגול כו׳ ולא למעילה שהתודה קדשים קלים. ואין מועלין בבשרה כלל. וג״כ בלחם תודה [ג״כ] *)אין מועלין בו לפי שהוא דומה לבשר ואוכלין כיוצא בו. הרמב״ם:

ותרומת מעשר של דמאי. הארכתי בזה בס״ד במשנה ח׳ פ״ד דמציעא:

ג **כל הנבלות מצטרפות זו עם זו**. פירש הר״ב לענין טומאה. אבל לא למלקות כו׳. שאין אוכל בשר בהמה טמאה לוקה משום נבילה כו׳. דאין איסור חל על איסור כדפירש הר״ב במשנה ד׳ פרק ג׳ דכריתות. ועיין בס״פ:

וכל השרצים כו׳. כתב הר״ב ושמונה שרצים האמורים בתורה. מצטרפים זה עם זה. לחייב האוכלן בכעדשה כשיעור טומאתן. דתני ר״י בר חנינא ולאתשקצו וגו׳. ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא (ויקרא כ׳:כ״ה). פתח הכתוב באכילה דאל תשקצו. דכי אכיל להו משקץ נפשיה. וסיים בטומאה. מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה. גמ׳. ושאר שרצים אין להם טומאה. וז״ל הרמב״ם סוף פ״ד מהלכות שאר אבות הטומאות שאר שקצים ורמשים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אע״פ שהן אסורים באכילה הרי הן טהורים מכלום ואפילו כאוכלים טמאים אינן:

דם השרץ ובשרו מצטרפין. פי׳ הר״ב דמרבינן מקרא דכתיב וזה לכם הטמא כו׳ והאי קרא מיותר הוא לדרשא למדרש ביה הכי דהא כתיב קרא אחרינא אלה הטמאים לכם. רש״י:

ד **הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה**. פי׳ לטומאה. ובגמ׳ אמר רב יהודה אמר שמואל. ל״ש אלא לטומאת הידים. דמדרבנן היא. [ועיין מ״ש בריש פ״ג דידים] אבל לענין אכילה מצטרפים. דתניא רא״א לא יאכל כי קדש הוא (שמות כ״ט) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. ופירש״י לטומאת ידים כדאמרינן במס׳ פסחים [בסופה במשנה] שגזרו בנותר ופגול שמטמאין את הידים משום חשדי הכהונה. או משום עצלי כהונה. וכיון דגזירה דרבנן היא אינן מצטרפין לטומאת ידים (דגזירה דרבנן היא). ואי אמרת מצטרפין הויא גזירה לגזירה [ועמ״ש בדבור דלקמן בס״ד] אבל לענין אכילה אי איכא פחות מכזית פיגול. וטתר משלימיה לכזית. חייבים עליו משום פגול. ואי רוב דנותר כו׳ חייב עליו משום נותר. ואמר לי רבי דאי הוה חצי זית מזה. וחצי זית מזה מצטרפין. וחייב עליו משום נותר ומשום פיגול ע״כ. ונ״ל דלא לחייבו בשתים. שא״כ אתה מחייבו על פחות מכשיעור אלא לענין מלקות לחייבו אם התרה בו משום נותר או משום פיגול:

מפני שהם שני שמות. אין זה עיקר הטעם. דהא אמרן דלענין אכילה מצטרפין ומשם אחד נפקא. ולטומאת ידים הוא דאין מצטרפין ועיקר טומאה זו אינה אלא מדרבנן וא״כ מאי מפני שהם ב׳ שמות אלא טעמא כדכתב רש״י דלא גזרינן גזירה לגזירה וכבר כתבו התוס׳ בפ״ב דסוכה דף כ״ד דאשכחן טובא שאין הגמ׳ חושב עיקר טעם אותו טעם המפורש במשנה ע״כ. ועי״ל דלפי שנמצא הרבה פעמים שגזרו כאחת שתי הגזירות כדאמרינן כולה חדא גזירה היא ואהא הוא דתנן מפני שהם ב׳ שעות. ולפיכך לא רצו לגזור כאחת. נ״ל:

האוכל וכו׳ מצטרפין. תניא ר״ש אומר מה טעם כו׳. מי גרם לשני לאו ראשון. וכיון דמכח ראשון אתיא ליה טומאה. הוי כראשון ולהכי מצטרפין. ועיין במשנה ה׳ פ״ק דטהרות:

ה **כל האוכלין מצטרפין**. עמ״ש בריש פ״ק דטהרות. גם עיין בפירוש משנה ז׳ פרק בתרא דמקואות:

לפסול את הגויה. עמ״ש במשנה ד׳ פ״ק דשבת:

בכחצי פרס. פי׳ הר״ב שהוא ביצה ומחצה לדברי הרמב״ם כו׳ ועיין בפירושו למשנה ג׳ פ״ג דכריתות. ובמשנה ב׳ פ״ח דערובין:

לטמא טומאת אוכלים. פי׳ הרב שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה. עמ״ש ברפ״ב דטהרות. ומ״ש הר״ב ושיערו חכמים כו׳. בגמ׳ פרק בתרא דיומא דף פ׳. וכמוה בלא קליפתה בפרק ח׳ דערובין דף פ׳ ג:

בכגרוגרת להוצאת שבת. עיין ספ״ז דשבת:

בככותבת ביוה״כ. עיין במשנה ב׳ פרק בתרא דיומא:

[*כל המשקים. ובפרק אחרון דמקואות מ״ז מפרש הר״ב. דוקא הז׳ משקין]:

ברביעית. עמ״ש בריש פ״ב דטהרות:

ובמלא לוגמיו. והר״ב העתיק וכמלא לוגמיו וכן הוא בס״א. ובמשנה שבגמרא והרמב״ם העתיק מלא לוגמיו. ועיין במ״ב פרק בתרא דיומא:

ו **הערלה וכלאי הכרם מצטרפים**. פי׳ הר״ב ללקות הארבעים. ותימה דבמשנה ג׳ פי׳ הר״ב כל הנבלות מצטרפין לטומאה. אבל לא למלקות כו׳. לפי שהן שני שמות. וצ״ל דמתני׳ דהכא פליגא. ושנויה ג״כ ברפ״ב דערלה ושם פירש הר״ש מהירושלמי. דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן בשם ר״מ כל

האיסורין מצטרף ללקות עליהם בכזית משום לא תאכלו כל תועבה. ובפרק בתרא דעבודה זרה [דף ס״ו] מייתי לה. ע״כ. ועיין במשנה י׳ פ״ב דערלה. ומ״ש הר״ב א״נ ערלה וכלאי הכרם מעורבין עיין שם בר״פ. רבי שמעון אומר אינן מצטרפין. כתב הר״ב כיון דשני שמות נינהו אלא אם יש בקדירה לבטל טעם הערלה בפני עצמה וכו׳. ולכאורה לפי׳ הראשון אצ״ל דאינן מצטרפין ללקות. כיון שהם שני שמות כדתנן במשנה ג׳. אלא דבגמ׳ איפכא שמעינן דפריך ומי צריך לר״ש לצרופי והתניא ר״ש אומר כל שהוא למכות תני א״צ לצרף:

הבגד והשק כו׳. עיין במשנה ג׳ פכ״ז דכלים:

רבי שמעון אומר מפני שהן ראוין לטמא מושב. כתב הר״ב. כלומר אע״ג דאמרן לעיל כו׳. הכא מצטרפין כו׳. שכל אחד מהן ראוי לטמא במושב הזב ותימא דלעיל נמי שהם שוים בדבר אחד. ואעפ״כ אינן מצטרפין. והרמב״ם [בפי׳] מסיים שאנו חוששין להשוות השיעור לטומאה בדברים שמטמאין לא בדברים שמתטמאים. ע״כ. וגם בזה לא נוח לי. דהא אמרן לעיל שיעורו ולא טומאתו. אין מצטרפין. ולשון רש״י מפני שכשיש בין כולן שיעור אחד בין שניהם. ראוין ליטמא מושב עליו הלכך מצטרפין. ע״כ. והיינו כדתני עלה בגמרא קיצע מכולם ועשה מהן בגד למשכב ג׳. למושב טפח. וכן במשנה ד׳ פכ״ז דכלים. ובגמרא פ״ק דסוכה דף י״ז [ע״ב] גרסי׳ בהדיא אמר ר״ש מה טעם הואיל וראוי לטמא מושב כדתנן המקצע מכולן טפח על טפח טמא. ושם פירש״י שני פירושים המקצע מכולן מא׳ מכל אלו קצע טפח על טפח. מקצעו שמשוהו סביב סביב באזמל ומתקנו יפה [וזהו פירושו שבכאן] וי״מ המקצע מכולן יחד שחיבר קיצועיהן שקיצץ כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד. והראשון נ״ל ע״כ. ועיין בפירוש הר״ב שם בכלים משנה ג׳ ד׳:

פרק ה

א **כל דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום**. דילפינן בגמרא ממעילה דכתיב בעבודה זרה. וימעלו מעל ששינו עצמם מן המקום לעבודה זרה אף כאן עד שיפגם וישתנה [*ועמ״ש במשנה ד׳]. וכל דבר שאין בו פגם כו׳. דאתקש נמי לסוטה דכתיב בה ומעלה. וסוטה פגומה ועומדת היא. דאינה נוהגת אלא בבעולה כדכתיב מבלעדי אישך. ואמרי׳ שקדמה שכיבת הבעל לבועל [וכמ״ש ברפ״ד דסוטה] והיינו בעולה ואפ״ה כתיב. ומעלה בו מעל.

[*נתנה קטלא וכו׳. אורחא דמלתא נקט שדרך הנשים להתקשט ולהשתמש בשל זהב:

קטלא. פי׳ הר״ב רביד כו׳. ועי׳ ברפ״ו דשבת:

[*לבש בחלוק כו׳. אורחא דמלתא נקט שדרך האנשים להתלבש בחלוק וטלית ולעשות מלאכה]:

כשהיא חיה לא מעל. פירש הר״ב בחטאת בעלת מום איירי דעומדת לפדות. וכיון שפגמה הכחישה ופיחת מדמיה. רש״י:

כיון שנהנה מעל. ומעילה זו מדבריהם הרמב״ם פ״ו מה״מ. ועיין ריש מכילתין:

ב **או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד ופגם בש״פ בד״א**. ל׳ הר״ב כגון ששפך משקה של קדש ולא נהנה. וכ״פ רש״י ומלישנא דמתני׳ משמע שהוא נהנה בשעה שפוגם. אלא שאין שניהם בדבר אחד. וזה לא פירשו והוא דחוק. ולשון הרמב״ם כגון שקרע קצת מבגד הקדש ונתן אותה חתיכה שקרע בבגדו ולבש אותה ונתקשט בו ונהנה בש״פ בתכשיטו. ולא פגם בחתיכה שום דבר אבל פגם בבגד הקדש שקרע ממנו בש״פ ה״ז נהנה ופגם אבל הדבר שפגם לא נהנה באותו הפגם עצמו:

הרי זה לא מעל עד שיהנה כו׳. לשון הר״ב ויהיה דבר שיש בו פגם וז״ל רש״י והכא מיירי בדבר שיש בו פגם וקסבר דכתרומה בעינן דפגימתו והנאתו כאחת:

ג **אין מועל אחר מועל במוקדשים**. פי׳ הר״ב בהמת קדשי מזבח תמימה כו׳. אבל קדשי בדק הבית כו׳ וכיון שמעל בו אחר שהוציאו לחולין. כרבי יהודה במשנה ח׳ פרק ב׳ דקדושין דס״ל הקדש בשוגג מתחלל:

וכלי שרת. גמ׳ ק״ו אם אחרים מביא לקדושתן [דכלים מקדשים כדתנן ספ״ט דזבחים] הוא עצמו לא כ״ש פירש״י לא כ״ש שיהא קדוש כל כך שיהא בו מועל אחר מועל:

רבי אומר כל שאין לו פדיון כו׳. כתב הר״ב. ואיכא בין ת״ק לר׳ כו׳ ועבר ושחטן [דהשתא יכול לפדות להאכיל לאדם. גמ׳ סוף תמורה דף ל״ג] וחכ״א יפדו דלא בעי העמדה והערכה. ותימה דבמשנה ג׳ פרק בתרא דתמורה לכ״ע קדשי מזבח בעו העמדה והערכה רבנן דהכא כמאן ומצאתי בתוס׳ דהתם דף ל״ג ע״ב בד״ה כדתנא כו׳ דגרסי התם בגמ׳. רבנן דהכא לחוד. ורבנן דהתם לחוד. וכתבו עוד. ואין לתמוה לומר כן דג׳ מחלוקות לימא דרבנן דתמורה נמי ס״ל קדשי מזבח לא היו [כו׳] י״ל דמתני׳ דתמורה קשיא. דמדקאמר ר״ש דקדשי ב״ה אם מתו יפדו. מדאצטריך לפרושי ב״ה. מכלל דת״ק מיירי [בתרווייהו]. כדפרי׳ כל הסוגיא בספרים ע״כ. וצריך לומר דטעמייהו דרבנן דהכא כדאתמר התם בגמ׳ [דף ל״ב ע״ב] לריש לקיש דאמר דרבנן

דהתם ס"ל קדשי מזבח לא היו כו'. וטעמייהו דאמר קרא (ויקרא כ"ז:י"ב) והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע. איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב"ה. ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח וצ"ע מיהת להר"ב והרמב"ם [פ"המה"ע] שפוסקים כחכמים דהתם וכן כחכמים דהכא [פ"ו מה"מ] והוי כמזכי שטרא אבי תרי:

ד **הרי זה לא מעל.** פירש הר"ב בגמ' מוקי לה בגזבר כו' וכי נטלן לעצמו עדיין הם ברשות הקדש כו'. וא"ת ומ"מ הרי שלח בה יד ולחייב דשליחות יד א"צ חסרון. כדפי' הר"ב בספ"ג דמציעא. אלא שיתכוין לחסר וה"נ קא מכוין ליטלה לעצמו. כבר תירצו התוס' בפ"ב דקמא דף כ' שי"ל דאין אדם מועל אלא במתכוין להוציאו מרשות מי שהוא והכא הוא סבור שלו הוא. ע"כ. ומ"ש הר"ב. ושינה מהקדש לחול. ונמצא מחסר להקדש ופגמו ועוד דהיינו שינוי ממש דילפינן מעבודה זרה כמ"ש בריש פרקין:

נתנה לחברו הוא מעל. בנתינת המתנה בטובת הנאה הבאה לו. הרמב"ם. והכי איתא בגמרא פ"ט דב"מ דף צ"ט. במשאיל קרדום לחברו כו':

בנאה בתוך ביתו. כתב הר"ב ולא בנאה ממש דא"כ הרי נהנה מיד שהוסיף בבנין ביתו. משמע דהיינו נמי פגם ששינה אותה בבנין. וכן מוכח ממ"ש אלא כגון שנתנה ע"פ ארובה שלא בבנין. דאי הוה בבנין נשתנה ונהנה בהוספה. וכן פירש"י בלשון אחד דבנין הוו שינוי. ותמהו התוס' בפ"ב דקמא. דהא שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי. וכמ"ש שם רפ"ט. ובלשון אחר פירש"י שפחתה וחתכה. וכן פי' התוס' דהכא [ד"ה בנאה] גם במסכת חגיגה פ"ק דף י"א התנה רש"י שמסתתה:

נטל פרוטה של הקדש כו'. הא תו למה לי. והרמב"ם בפ"ו מה"מ כתב הנוטל פרוטה של הקדש ע"ד שהוא שלו לא מעל עד שיוציא אותה בחפציו או עד שיתן אותה במתנה כו'. ותינח לדידיה דמפרש לרישא במועל בזדון כמבואר שם בחבורו גם בפירושו כפי נא"י. אבל להר"ב. וכן פירש"י דרישא נמי בשוגג. וע"כ מיירי שנטל האבן ע"ד שהוא שלו כמ"ש לעיל בשם התוס'. ק"ל דתו למה לי:

נתנה לבלן כו'. שהוא אומר לו כו' ולא מיחסר משיכה משא"כ שאר אומנות דמחסרן משיכה. ולדידן דקיי"ל דבר תורה מעות קונות. כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ד דב"מ מתני' בבלן נכרי ומש"ה דוקא בלן אבל שאר אומנות בעו משיכה. דכיון דבישראל מעות קונות בנכרי קונה במשיכה. דדרשינן בגמ' רפ"ב דבכורות לעמיתך בכסף. הא לעובד כוכבים במשיכה. והתוס' בס"פ לפום ריהטייהו לא דייקי דנסבי דרשא לעמיתך לישראל בחדא ולעובדי כוכבים בחדא וההיא לר"ל היא דאמר משיכה מפורש מן התורה בישראל:

ה **ואפילו לזמן מרובה.** לשון הר"ב כגון שאכל חצי שיעור היום וחצי שיעור למחר כו'. או שאכל כו'. והאכיל כו' למחר ובברייתא שבגמ' [דף י"ח ע"ב] תני גבי אכילתו ואכילת חבורו אפילו מכאן ועד ג' שנים. והרמב"ם בפ"ה מה"מ. כתב נהנה היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים כו' מצטרפין ומעל:

פרק ו

א **בעל הבית מעל.** לשון הר"ב. דבמעילה יש שליח לדבר עבירה. ולא אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. גמרא פ"ב דקדושין דף מ"ב. ומ"ש הר"ב ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה חוץ ממעילה. אע"ג דכתב חוץ לאו כללא הוא. דאף בשליחות יד יש שליח. כמ"ש בספ"ג דב"מ. ועוד טביחה דגנב ילפינן לה דאפי' ע"י שליח מתחייב. וכולהו בגמרא פ"ב דקדושין. ומ"ש הר"ב משום דכתיב בה. ואשמה הנפש ההיא מי ששגג תחלה. וכ"כ הרמב"ם [בפירושו] וההיא הוא דדייק. ותמיהני דבפרק ב' דקדושין אמרינן דילפינן חטא חטא מתרומה. מה תרומה משוי שליח [להרמתה] אף מעילה משוי שליח. והתוס' תמהו שם [דף מ"ב] דלמאי צריך קרא כלל למעילה דבשוגג. הא לא שייך למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ותירצו דהכא מיירי. אפי' דנזכר השליח קאמר דמעל בה"ב. וכדמוכח ממתני' דלקמן שלח ביד פקח ונזכר כו' ובנזכרו שניהם [כדפי' הר"ב] משמע הא אם נזכר השליח לבד בעה"ב מעל. ע"כ.

אמר לו תן בשר כו' השליח מעל. אפילו לר"ע דרפ"ז דנדרים [דפסקו הפוסקים כמותו כמ"ש שם] דס"ל דכל דממליך השליח מקרי מינו. הכא מש"ה השליח מעל. כיון דלא אמליך דהא בעי אמלוכי. גמרא:

אמר לו תן להם חתיכה חתיכה כו'. לשון הרמב"ם בפ"ז מה"מ. בד"א כשהיו החתיכות מקדשי ב"ה. אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו. לא מעל אלא האוכל בלבד. שהרי הוא חייב באיסור יתר על המעילה דאוכל בשר העולה לוקה כמ"ש לעיל פ"ד משנה ב'. ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה. שלא יתערב עמה איסור אחר. ע"כ. וקלסוהו. הראב"ד:

והם נטלו שלש שלש כולן מעלו. ולא עקרי דברי השליח ולא ימעול. דדוקא שליח בעינן דלימא מדעתו שלא יסברו האורחים כשיאמר סתם שלדעת בעה"ב אומר כן. אבל מה שהן לוקחים יותר ממה שאמר שליח יודעין הן שעושין מדעתן. ולא מדעת שליח. תוס' פי"א דכתובות [סוף] דף צ"ח:

כולן מעלו. ובמסכת תרומות פ״ד משנה ד׳ תנן האומר לשלוחו צא ותרום כו׳. אם נתכוין להוסיף אין תרומתו תרומה. כתב שם הר״ש דבירושלמי בעי לה ומשני דגבי מעילה משנטלו חתיכה ראשונה נעשה שליחותו של בעה״ב אבל בתרומה על כל חטה וחטה נסתיימה שליחותו של בעה״ב בתמיהה. והלא כשהוא פוחת או מוסיף הפרשתו בבת אחת עשוים. וה״ל מעביר. ע״כ: [*מן החלון. העשוי להשתמש ולהניח בו חפציו. ואינו אלא חלל מה בעובי הכותל. אבל אינו פתוח מעבר לעבר ומפולש כחלון העשוי לאורה. וכן חמצא בעדיות פ״ה [משנה ו׳] ובבכורות פ״ג [משנה ד׳] ובתמיד פ״ה משנה ג׳ ובמסכת פרה פי״ב משנה ד׳ לפי׳ מהר״ם ז״ל ובמסכת טהרות פ״ז משנה ז׳]:

אף ע״פ שאמר בעה״ב לא היה בלבי כו׳. כתב הר״ב דדברים שבלב אינם דברים. גמרא. ופי׳ הרמב״ם דקא משמע לן שזה ג״כ לענין מעילה:

ב **בעל הבית מעל**. פי׳ הר״ב הואיל ונעשית שליחותו מידי דהוה אמעטן של זיתים. דתנן בריש פרק ט׳ דטהרות מאימתי מקבלין טומאה משיזעו זיעת המעטן. הואיל וניחא ליה מוכשרים. גמ׳. וכלומר דהוי ממילא. כמו חש״ו דהוי נמי כממילא כיון דאינן בני שליחות. [*וכן המעטן לאו בר זיעה הוא. כדפירש״י] וא״ת אדרבה נילף מתרומה דהא מתרומה ילפינן למעילה. כדלעיל בריש פרק ה׳. וגבי תרומה בעינן שליח בר דעת כדתנן בריש מסכת תרומה. וי״ל כיון דשליח דמעילה בהוצאה ושינוי רשות הוא דהוי והכי הוי שינוי רשות ע״י *)שלוחו בר דעת. לכך מסתבר ליה לדמויי להא דמייתי. דאין קפידא בבר דעת. תוס׳:

לא עשו שליחותו החנוני מעל. לפי שהחש״ו אינן בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין עד שבאו ליד החנוני. תוס׳:

ונזכר. כתב הר״ב והוא שנזכרו בעה״ב והשליח כו׳ אבל אם נזכר בעה״ב וכו׳ השליח מעל. וכן אם נזכר השליח ולא נזכר בעה״ב בעה״ב מעל כמ״ש לעיל בשם התוספות:

ג **נרות**. כלי חרס שמדליקין בו את הנרות. רש״י:

מבית פתילות כו׳ מבית נרות. ובס״א וכן במשנה שבגמרא ממקום פתילות כו׳ ממקום נרות. וכן העתיק הרמב״ם בפ״ז מה״מ:

ד **נתן לו דינר זהב**. דינר [זהב כ״ה דינר] של כסף והם ו׳ סלעים בקרוב. הרמב״ם:

ה **לפיכך אם הוציא מעל**. כתבו התוס׳ צ״ע בב״מ פרק המפקיד (בבא מציעא דף מ״ג.) דמייתי לה להיא דהכא. ולא מייתי לה כלישנא דתנינן לה הכא ע״כ. והתם מעל הגזבר קתני. והכ״מ בפ״ו מהלכות מעילה. בשם הרר״י קורקוס. כתבה להיא דמציעא בשם ברייתא. וע״ש. שאין להאריך בזה בכאן:

ו **וחכמים אומרים עד שיוציא את כל הכיס**. שאין מעילה מן הספק. הלכך לא מעל עד שיוציא האחרונה דאז הוי ודאי. וא״ת וליבטל ברובה וי״ל דדבר שיש לו מתירין היא שיכול לחללו א״נ מטבע חשיב ולא בטיל הכ״מ פ״ז מה׳ מעילה ועמ״ש בסוף מ״ט פ״ה דעבודה זרה. באומר פרוטה מן הכיס. ל׳ הר״ב כלומר לא תכלה כו׳. גמ׳ באומר לא יפטר כיס זה מן ההקדש. משמע צריך שיאמר בלשון הזה וז״ל הרמב״ם והענין שמודה בו ר״ע הוא באומר לא יפטר כיס זה מפרוטה הקדש או דבר שענינו ענין זה. ע״כ:

סליק לה מסכת מעילה